

Töö ja Wõitlus

Eesti Iseseiswa Sotsialistliku Tööliste Partei häälekandja

№ 10.

Tallinnas, 6. juulil 1920.

№ 10.

Toimetus ajutiselt: Falkspargi uul. nr. 2, kort. 12.

Talitus ajutiselt: „Walwaja“ ruumes, W. Pärnu maant. nr. 31. Awatud kella 5—7 p. l.

Tellimise hind: 10 marka kuus.

Üksik nummer 3 marka.

SISUKORD: H. K.: Riigikogu walimisseadus. — H. K.: „Revalis“. — Terror klassisõjas. — i—: Kaubawahefusse korraldus proletariaadi diktatuuri ajal. — 35 tööliste protsess. — Kirjutus, mille pärast „Tööraha Wõitlus“ kinni pandi. — H. Kruus: Wastuseks Wiktor Kingiseppale. — K. Radek: Rahmusewaheline seisukord ja III. Internatsionaali kongress. — 1. Eesti ametiühisuste kongressi resolutsioon sõja ja rahu kohta. — Kes walitseb Prantsusmaal. — Läti walgekaartlaste hirmuteod. — Kroonika.

Riigikoja walimisseadus.

Asutawa Kogu tahmisel nimetatakse uus parlament Eesti riigikojaks. Sellele riigikojale walimistatakse praegu walimisseadust. See walimisseadus on hõlpati wastuõetud põhiseaduse teostamise esimene aste.

Nagu põhiseadus määranud, sünniwad walimised riigikotta, nagu Asutawasse Kogussegi, üleüldise, ühetaolise hääleõiguse põhjal. Niisugune walimisseadus on põhiseaduse wastuõetud demokraatia põhimõtte esimene avaldus.

Oma seisukoha demokraatia wastu kodanlikes ilmakorras oleme mitmel korral ja ka Asutawas Kogus põhiseaduse harutamise puhul awaldanud. Oleme näidanud, et kodanlike demokraatia wäljakuulutatud ilusa kõlaga põhimõtted, nagu ühedeõiguslus, ühetaolus, ainult paberi peal seisawad, tegelikult aga seda ühedeõiguslust ei ole. Ühedeõiguslus ja ühetaolus kodanlikes riigis on ainult rikastele. Kodanlike demokraatia on see hõlp, mille warju all kapitalist töölist paremini edasi saaks kurnata.

Oleme ka näidanud, mispärast kodanlus hoolimata üleüldise ja ühetaolise hääleõiguse maksumusest ka kõige demokraatlikumas riigis wõimü enese käes suudab pidada. Ta wägistab ja wõitjib kõikjuga abinõudega nende laialiste hulkaade tahmist, kes weel klassiteadmuse tarwilikule kõrgusele pole jõudnud. Kodanluse käes on kapital. Tal on seega tarwitada kõik abinõud (ajakirjandus, kool, rohkearmulised agendid jne.), et töölist niisugustele teedele kääntata, mis kodanlikele ühiskonnale kasulikud ja tööraha wabastuswõitlusele kahjulikud. Kodanluse käes on riiklik surweaparaat. Ta häwitab halastamata klassiteadlikke, juhtiwaid töölist, ta ajab piisitikkudega laiali tema klassi kor-

raldused, ametiühisused jne. Kodanlusele on tarwitada kõige õhramalt rahwahulkade wastu kõik wõitjime ja wägistamise abinõud. Et ole sellepärast ka ime, kui tööliste parteid parlamendi walimistel enamust ei saa, hoolimata sellest, et töörahas walijate hulgas ise enamuse sünnitab.

Kõike seda teades, ei lähe rewolutsiooniline sotsialistlik partei parlamendi walimistele mitte lootusega, et seal tal korda läheb sotsialistlikku ühiskonda teostada. Tema läheb sinna, et parlamenti proletariaadi klassiwõitluse huwides ära kasutada. Ja niisuguses olukorras on proletariaadi parteil wõrdlemisi wäikeste tähtsusega, kas tal parlamendis 100 liikmest 20 wõi 30 on. See on wäikeste tähtsusega tema tegeliku töö jaoks parlamendis. Kuid see ei tähenda aga sugugi seda, nagu oleks tööliste parteil üleüldiselt täiesti ükskõik, kui palju ta hääli parlamendi walimistel saab. Kui tööliste partei kõigist kodanluse wõitjimeist ja wägistameist hoolimata siiski rohkesti hääle enese ümber suudab tõmmata, siis näitab see, et tal küllalt iseteadlikku jõudu seljataga on. See annab talle hõugu ja wõimalust julgemalt ja otustawamalt wõitlust pidada, mitte ainult parlamendis kõnelda, waid just sellest wäljaspool laia klassiwõitluse teedel lahinguid pidada. — Üleüldise ja ühetaolise walimisõiguse tagajärjed näitawad, kuidas üksikud klassid kaaduwad on ühiskondlikke ja poliitilisi küsimusi otustama. Ja sellest peab ka proletariaadi partei tarwilikud järeldused tegema. Mida suurem poolehoidmine tööliste parteile walimistel awaltikuks tuleb, seda otustawamaale wõitlusele wõib ta proletariaati kutsuda.

Üleüldine walimisõigus on praeguses olukorras isearanis kasulik just kodanlusele. Rahwa tahmise wõitjimega ja proletariaadi wastu surwe tar-

witamisega kindlustab kodanlus enesele nagu nii enamuse. Tema diktatuur jääb kõikumatuks. Üleüldine walimisõigus annab aga sellele wõimuwalisusele demokraatliku kätte. Hoides enese käes wõimu, seletawad kodanlased nüüd: „Näe, rghwas tahtis nii.“

Oma seisukohti püüab kodanlus kindlustada mitte ainult rahwa tahtmise wõltsimise ja wägisutamisega, waid weel mitmesuguste kõrwaliste kunstiikkude abinõudega. Üheks niisuguseks abinõuks on Eesti riigikoja walimiseaduses walimisringkonnad. Põhiseaduse komisjon on ette pannud kogu maa jagada kümnesse ringkonda, rahwaerakondlased toetawad kuut, sotsiaaldemokraadid kolme ringkonda.

Tööliste parteile on kõik need ettepanekud wastuwõtmatud. Kõigi nende wastu tuleb ütelda ühte ja sama.

Nii kolme, kuue kui ka kümne walimisringkonna juures on rahwahulkade teadwust märkja kergem tumestada kui ühes walimisringkonnas. Mida wäiksem walimisringkond, seda suurem on wõimalus walijate silmi wärkete kohalikkude huwide külge kōita, seda kergem on hulkade eest warjata suuri üleüldiseid klasisühuisid. Proletariaadil aga on kõige rōhkem tarwis ühist wäerinda, ühist wõitlust. Tema on weel kõige wähem koondatud klass, kuna ta aga peale tungiw wõitleja peab olema. Sellepärast on walimisringkondade suurem arw just temale kõige kahjulikum. Töölised Tallinnas, Narwas, Tartus ja metsataguses külas peawad aru saama, et neid on ühendamas ühised huwid, ühised eesmärgid, et nende wastu seisab ühine waenlane. Ja siit tekkiw ühine liikumine ja wõitlus on märkja põnewam ja tagajärjerikkam, mida wähem on lahutawaid kõrwaltingimisi. Parlamendi walimistel loob siin suuri takistusi rōhke walimisringkondade arw.

Sellepärast on meie nõudmisesks: kogu maa olgu ühine walimisringkond!

H. K.

—o—

„Rewalis“.

„Rewalis“ on kõige juurem äri, mis walitsus läinud aastal tegi. Selle äri ümber on tekkinud pikak rida kahlustawaid kuulujutte, mis nagu näha, mitte põhjendamata polnud. Ruumipuudusel on pidanud meil kirjutus „Rewalise“ puhul wälja jääma. Kuidas aga „Rewalise“ asju aeti, selle kujutamisesks toome wäljawõtted mis H. Kruusi kõnelt Asutawas Kogus.

„Rewalise“ loo juures tuleb awalikuks asju nii walitsuse kui wälisdelegatsiooni, samuti ka riigikontrolli tegewuses, mis wäga iseloomulised nende ajutuste kohta ja mis sellepärast wäart, et nende juures lähemalt peatada. „Rewalise“ puhul andis omal ajal riigikontroll wabariigi walitsusele protesti, mis tähtis ette kanda täielikult. Protesti ise käib järgmiselt: Eesti riigikontrolöör, 14 oktoobril 1919. a. Nr. 6070, Tallinn. Wabariigi walitsus

sele. Wahelkirjaga 10. okt. s. a. Nr. 6022/692 teatas riigikontroll, et ta 26. juunil 1919 wab. wal ja ühijuse „Rewalise“ wahel tehtud lepingu wastu protesteerib. Nimetatud leping on wälisministri J. Poska ja kaubandusministri N. Kōstneri poolt wab. wal. nimel tehtud, ilma et riigikontrollile sellest enne oleks teatatud. Lepingu jisu on alles wiimastel päewadel riigikontrollile teatawaks saanud, mis pärast tal ka alles nüüd wõimalik on selles asjas oma arwamist awaldada. Riigikontrolli arwamise järele ei wasta leping wabariigi kasudefe ja tyele kinnitamata jätta järgmistel põhjustel: Lepingu järele on ühijus „Rewalis“ Eesti wabariigi ainus äriline agent Ameerika ühisiirkides, Lõuna- ja Kesk-Ameerikas ja ka weel kokkuleppes walitsusega teistes maades. „Rewalis“ saab kõikide krediitide pealt, mis ühijuse wahetalitusel saadud, ja niisama ka tema kaasabil toimetud kaupade ostmise ja müümiste pealt 2½ prots. wäliswaluutas üleüldisest summast, aga ei kanna sealjuures wabariigi ees tema läbi tehtud operatsioonide wõimaliku kahjulikkuse puhul mingit rahalist wastutust. Peale selle jääb lepingu punkt 2 järele ühijus „Rewalis“, nagu ülemal tähendatud, wabariigi ainumaks äriks agendiks, kunni kõik „Rewalise“ wahetalitused, wabariigi peale wõetud kohustused maksu läbi täiesti õiendatud on, nii et lepingu kinnituse puhul „Rewalise“ wolitused aastakümneid kesta wõiwad. Riigikontrolli arwamise järele ei ole mitte soowitaw, waid sootu kahjulik riigi ärilist esitult aastakümneteks ühe eraetewõtte kätte anda ja temast kõigiti ärarippuwuses olla, rääkimata kõrgeft wahelakajust (2½ prots. kõrkiide operatsioonide üleüldise summa pealt), mis riik ühijusele maksab. Muu seas olgu tähendatud, et äriilmas sarnase kõrge wahetalituse raha juures wahetalitaja ka kõik wastutuse operatsioonide kasulikkuse, korralikkuse ja kaupade headuse jne. eest täiesti oma peale wõtab, kuna aga „Rewalis“ lepingu järele, nagu nimetatud, mingit rahalist wastutust ei kanna. Kui siinmas pidada, et kolmest „Rewalise“ osanikust kaks wabariigi walitsuse wälisdelegatsiooni liiget on, jääb riigikontrollil arusaamatuks, miks ülewal nimetatud lepingu tegijad ministrid tarwilikuks pidasid riigi rahalist asju wäljamaal ühe osahijuse, mille liikmete enamus wälisdelegatsiooni ametnikud, läbi ajada, aga mitte nendefamadeks ärilisteks otstarweteks riigi poolt wäljamaale saadetud delegatsiooni liigete, kui niisuguste kaudu.

Riigikontrollil ei ole peale selle weel selge, mis õigusega delegatsiooni liikmed Puhk ja Eliafer, kes riigi palgal ja kull wäljamaale asju wjama on saadetud, omale oma õfjekoheste ülesannete täitmise eest 2½ prots. komisjoni on wälja kaubelnud. Kuidas „Rewalis“ wabariigi ärilisi asju ajab, seda saab muidugi näitama tema läbi Prantsusmaal Ameerika likwidatsiooni komisjoni käest ostetud kaupade operatsioon. Riigikontrolli poolt wäljamaale saadetud komisjonile on muu seas ülesandeks tehtud selle operatsiooni kasulikkuse wõi kahjulikkuse üle selgusele jõuda. Komisjoni otsust wõib aga

alles mõne nädala pärast oodata. Praegu riigikontrollis olevate andmete põhjal peab aga otsustama, et operatsioon mitte riigi kasu silmas pidades läbi viidud ei ole. Nagu siia juure lisatud hindade võrdlusest, mis riigikontrolli kaubanduse jaoskonna juhataja poolt peasjaltselt väljamaa börsiteadete põhjal kokku teatud, selgub, on suur osa kaupasid mitukümmend protsenti kallimalt ostetud, kui nad samal ajal väljamaa turul maksid. Sellega ei ole „Rewalis“ mitte lepingu paragr. 5-dast kinni pidanud, mille järele ta kohustatud oli kaupasid võimalikult madalate turuhindadega ostma, ja kaotab seepärast igatahes õiguse $2\frac{1}{2}$ prots. komisjoni nõuda.

Nii käib riigikontrolli protesti wabariigi walitsusele „Rewalisega“ tehtud lepingu vastu. Peaminister ütles, et tõsi ju on, et on olnud nende operatsioonide juures, mis „Rewalisega“ kaudu aeti, asju, mis kiitust ei wõi leida, kuid hoolimata sellest ei tulla neist wäikestest asjadest suuri teha. Kuid ometi on need asjad, mida riigikontrolli protesti kinni naelutab, niisõrd tähtsad, et neid ei wõi nimetada wäikesteks — nad on koguni juured ja tõlised. See on kõige suurem äriline operatsioon, mida wabariigi walitsus on ajanud, ja see sündis ilma, et riigikontroll seda oleks teadnud ja koguni ilma, et ta hulka aega peale lepingu tegemist sellest oleks teadnud. Riigikontrolli seaduses on aga selgest ja otskoheselt öeldud, et riigikontrollil ei ole mitte ainult järellkontrolli õigus, waid ka kindel eelkontrolli õigus. Seda seadust on rikutud sellega, et kontrollile ei ole „Rewalisega“ lepingu tegemise selle eel, tegemise ajal ega kohje tegemise järel teada antud.

Riigikontrollil oli põhjuseid enam kui küllalt protesti awaldada „Rewalisega“ puhul. Kuid seda imelikum on, et riigikontroll, nähes, et „Rewalisega“ operatsioonid koguni kahjulikud olid, et ta seda küsimust mitte kindlal kujul päewawalgele ei toonud, nagu ta seda kohustatud oleks olnud tegema.

Kui meie nüüd edasi vaatame „Rewalisega“ asja, siis näeme, et peale nende suuremate süüdistuste, mis siin ette toodi eeskätt riigikontrolli protestis, weel terve rida asjaolusid selgus peaministri kõnest, mis niisuguse suure ärilise operatsiooni juures, nagu seda „Rewalisega“ kaudu tehtud, täiesti lubamatud on. Selgus, et walitsusel — otstjal enesel ei olnud kontrolli Prantsuse kaupade wastuwõtmiseks ja ta pidi usaldama ainult müüja kontrolli, mille tagajärjeks oli, et määrati kaela hulka wääratud kaupasid ja peale selle anti weel aineid, mida üleilidselt tellitud ei olnud, nagu määratu hulka kartulid.

Walitsus seletab, et „Rewalisega“ liikmed, kes ka wälisdelegatsiooni liikmed olid, oma osa $2\frac{1}{2}$ -protsendilisest wahetatuse rahast olla riigikassasse tagasi maksanud. Kuid kuidas seda wahekorda komisjoniraha asjus riigikassa ja wälisdelegatsiooni liigete wahel korraldati, on wäga iseloomulik. Peaminister seletas, et wälisdelegatsiooni liikmed ainult juusjonalise lubadusega seotud olnud raha ta-

gasi maksuma. Leping tehti „Rewalisega“ 20. juunil 1919. a. ja alles 29. aprillil 1920. a. tehakse kirjalik leping „Rewalisega“ Eesti liigetega, et nad oma osa riigikassale tagasi maksawad. Wäga iseloomulik faktikene „riiklikust asjaajamisest“! Edasi seletas peaminister, et walitsusel ei olnud mitte ainult kontrollööre kaupade wastuwõtmisel, waid tal puudunud ka eksperdid, kelle nõuannet kaupade wäärtuse määramisel oleks tarwis olnud, samuti kauba hulga tarwiduse kindlakstegemisel. Selle tõttu tulnudki eeskätt sarnased asjaolud, et mõnda ainet, iseenamist arstirohke, liiga palju wõeti. Kuulake, riik teeb miljoniisi operatsioone ilma asjatundjateta!

Kuidas neid operatsioone tehti, näitawad üksik-asjad.

Nii näituseks osteti santsaal-õli „Rewalisega“ kaudu 12.000 naela — 5.620 kilogr., 176.000 dollari eest. Sõjawäe kesk-apteegiladust oli wälja läinud septembrikuu jooksul 1. a. $\frac{3}{4}$ naela. Aastane tarwidus selle aine järele on kõige rohkem 40 kilogr. Seega osteti santsaal-õli wähemalt 140 a. jaoks. Wõrdleme hindasid.

Andmete järele selgub aga, et selle santsaal-õli eest on maksetud 14 dollari kilo eest, kuna aga Saksa maalt 10 dollari kilo oleks saanud. Samajugune määratu hinnawahe on teiste kaupade juures. „Rewalisega“ käest ostetud saapad maksid 8 dollarit 8 centi paar, riigikontrolli andmete järele aga oli nende hind 5 dollarit 17 centi: seega wähe 3 dollarit paari pealt. Sel ajal, kui „Rewalisega“ kaudu ostetud kohwi eest makseti 28 centi nael, maksis kohwi wabal müügil 21 centi nael: wähe 7 centi naela pealt. Siis edasi tööriistad. Kaheinimese sae eest makseti 8 dollarit 94 centi, mis aga üle 100 proisendi kaalim on, kui riigikontrolli tabeli järele, kus sama saag 4 dollarit maksis. Wäikene käisjaag 2,91 dollarit, Rootsis aga sama saag 2 dollarit. Wähe on jeda suurem, kui silmas pidada, et Rootsi hinnad Ameerika omadest palju kõrgemad olid. Need on üksikud andmed toiduainete ja tööriistade kohta. Siin wõiks weel nimetada iseloomustamiseks arstirohude hindu. Aspiriin, mis „Rewalisega“ kaudu osteti, maksis 4,55 dollarit klgr., riigikontrolli andmete järele aga 3,33 — nii on siin määratu hinnawahe. Kuid mitte ainult kõrgeid hindu ei maksetud „Rewalisega“ kaupade pealt, waid weel pöörasemalt toimetati, jisse wedades aineid, mida Eesti nagu nii küllalt oli, kusjuures pealegi nende eest kõige pöörasemaid hindu makseti. Nii oli lugu kõige pealt kartulitega. Siin küll öeldi, et „Rewalisega“ käest olla saadud kuivatatud kartulid üle poole rohkem kui tellitud, ja et selle tõttu olla ka hinda wähenõud 50 prots. Kui aga silmas pidada jeda määratumat kuivatatud kartulite hinda, mis „Rewalisega“ makseti, siis näeme, et see hind, olgugi 50 prots. wähenõud, weel mitmekordselt üle käib sellest hinnast, mis kartulid meil kodumaal maksid. „Rewalisega“ kuivatatud kartulite hind oli nii kõrge, et toorete kartulite puud 250 mk. maksuma tuli, sel ajal, kui kodumaa turul 7 mk. kartuli puud maksis. See on ju midagi pöörast, ennekuulmatut! Siis

weel küsimus, kas olid need kaubad, mis „Rusfiga“ põhja läksid, kinnitud, mille väärtus peaministri seletuse järel ligi 2 milj. dollari ümber, ja kui ei olnud, miks siis? Kogu see asjaajamine „Rewalifega“ ja kõik need nähtused, mis „Rewalife“ ümber on kogunud, annavad väga iseloomulise pildi Eesti „riiklikust asjaajamisest“ ja kõik kuulujutud, mis sel puhul lahti on pääsnud kõikhugu kuritarvituste kohta, on põhjendatud, ja ses mõttes seletus, mis peam. „Rewalife“ asjus andis, on täiesti mitte-rahuloldav, mis asjasse mingit selgust pole toonud.

—o—

Terror klassifitsioonis*).

Esiteks: mil viisil jõuame meie riigi võimu juure. Kas võime kindlasti ütelda, et meie järel on rahva enamus, kuigi see nii on. On selge: kui jõuab aeg töliste klassil võimu oma kätte võtta, siis see avaldub ägedas revolutsioonilises võitluses, kus kodanlus kui ka proletariaat purustavad demokraatlikku korra. Tõusvale proletariaadi diktatuurile seab kodanlus vastu walge terrori. Ta surub töliste ajakirjad, lõhub tööliste organisatsioonid ja katseb proletariaati weel parajal silmapilgul puruks lüüa, alla heita. On võimata sel ajal kuskil valimiste kaudu kindlaks teha, kelle poolt enamus seisab. On ka waevalt usutaw, et teadliku, võimule püüja proletariaadi järel võimu haaramise eel oleks elanikkude enamus. Kapitalismi walitsufe ajal on tööliised mitte ainult kodanlikest ajakirjandusest ja koalitsioonis seisevatest eelarwamistest mõju, waid ka kodanlike võimu surwe all. Suurem osa waimikiselt allarõhutatud proletariaadist wabaneb sellest mõjust alles revolutsiooni käigus. Suuremal osal proletariaadist kasvab usk oma jõu ja võimise sisse alles revolutsioonilise tölistewalitsufe tegewuse keskel. Ja kuigi proletariaadi kommunistliku eelwäe ümber on koondunud enamus, arwulisel kindlaks tehtud enamus, ei pea siiski uskuma, et kodanlus end enamuse alla heidab. Kodanlus üleüldse ei heida alla, teda peab alla heitma. Senni, kui weel sotsialistlikkude riikide kõrwal asuwad kapitalistlikud riigid, ei jäta kodanlus lootust, weel kord võita proletariaati; ise allahheidetud, püüab ta uuesti organiseerida wastuhakkamist. Senni kui revolutsiooni profetsi ei ole jõudnud lõpule ja kapitalistliku üle võimu afemele astunud sotsialistlik kord ei ole weel hullkadele jõudnud turtawalt selgeks teha uue korra häid külgi, senni leidub sinna-tänna kõikumaw wähe-kodanlikes proletariaadi osas küllalt neid, kelle juures kodanlaste propagandal edu on, ja peafegi

*) Käesolew kirjutus on mõetud K. Radeki broshüürist „Proletariaadi diktatuur ja Terrorism“, mida autor K. Kautsky raamatu „Terrorism ja Kommunism“ puhul kirjutanud. K. R. broshüüri puudusel on tõlge tehtud Saksa iseseiswate sotsialistide häälkandjast „Hamburger Volkszeitung“.

Kodanlike walitsufe all olles ei ole neil tarwis pidada seda karmi ja rasket võitlust.

Kapitalistlikult enam arenenud Lääne-Euroopas, kus kodanlus paremini organiseeritud ja kus tal nõndanimetatud töliste-aristokraatia hulgas laiem toetuspiind, kui see oli Wenemaal, seal saawad ka võitlused võimu pärast palju terawamad olema, kui Wenemaal ja tugewale kodanlike võimule tuleb siin proletariaadil ka kindlamalt ja otustawamalt vastu astuda.

Nende wahkehordade juures rääkida terrorismita diktatuurist ei ole muud kui hullkade uinutamine, mille tagajärjeks on, et need võitluse lähewad ilma hädahoju tundmata ja jellepärast ka kergesti kodanlike ohwriks langewad. Ei maksa trööstida sellega, et töliste klass ei ole ju mitte sentimeentalne, ta oskab waljuse peale ka waljusega wastata. Töliste klassi, seda inimsoo tulewiku edustajat, kes eneses kõik head ja kõrged püüded ühendab, on kerge uinutada, seda kergem, kui unerohku annawad tema oma usaldusmehed ja diktatuuri poolehoidjad. Töliste klass on hädahoju, kui ta nende inimeste tegewusel võimule saab, kes ilmaki oma järel sildasid ei häwita, kelle aujad ja auwäärt tundmused takistawad neid reaalelu nägemast, kes võimu tarwitamisest ka seal, kus see hädatarwilik, tagasi hoiduwad, ja suurte ohwritega pärast tagasi võita tuleb, mis käest minna lastud.

Ja, tööliste klassi ahwardab suurte kaotuste hädahoht sarnaste juhtide pärast. Kes tunneb Ungari ja Müncheni nõukogude lugu, see teab, mis sugust osa mängis selles loos nende liiriliste noorte (mitte aastate järele) mõju.

Iseseiswad töliste hulgad teawad, et ei ole küllalt, et nende juhid diktatuuri tunnistawad. On tarwis, et proletariaadi tulewiku tee wahipostil seisaks töliste esitajad, kelle film rahulikult tõsi-asju näeb ja kelle käsi ei wäriks. Nõukogude diktatuur juhtidega, kes weel seesmiselt kapitalistliku ilmaga kõike lõpetanud ei ole, kes walms ei ole igal silmapilgul seda tegema, mis tarwidus nõuab, see on ainult pettediktatuur, on kindel kaotus.

— Proletariaat ei armasta werd, proletariaat teab ajalooliste kogemuste järele, et wägivald ja terror weel kuskil uusi walmsustabimusi ei ole loonud, et ta kuskil uut ühiskondlikku korda ei sünnita, kus seks mitte majanduslik arenemine pinda ei ole walms loonud. Proletariaat teab, et wägivald ei loo leiba, kiwisüsa, ega ehita raudteid, et selleks on tarwis miljonite wabatähtlikku tööd; kuid samal ajal teab proletariaat, et kui ta tahab kaewandustest oma majade tarwis süa wälja tuua, siis peab ta kaewandused enne ägedas revolutsioonilises võitluses kätte võitma ja teiseks sõjaristus juures walwama, et neid walgekaardi bandede poost ära ei wüüstataks. Proletariaat teab, et wägivald ei saa parma talupoegi põldusid harima, et see alles ajaajooksul sünnib, kui talupoeg ära näeb, et tal proletariaadi walitsufe all paremini läheb, kui kodanlike all. Kodanlike allahheidmisega tuleb esiteks talupojalt võtta see usk, et ainult kodanlus

wõib walitseda, ja seda usku ei kaota nende juures mitte ainult wõitlus hõndanluse, waid ka rikka talupoja kibi wastu. Kes rewolutsioonide ajalugu ei ole mitte ainult Kautsky raamatuid lugenud, waid ka kodanlastest allikatest seda uurinud, sellele on wähema kawalufeta selge, mis tähendab, kui Inglise rewolutsiooni loos öeldakse, et ainult tugew tahtmine on suurte asjade loomise eeltingimiseks. Terrorism ja wägivald on rewolutsioonis tarwilikud, et rewolutsiooniline klass kõige suuremail hädahojutundel millegi ees tagasi ei pörkaks, et läbi wiia oma tahtmist, et kaitsta end kõigi wägivaldade wastu.

Seda ühist tahtmist hakkab töolisteklass eneses kujutama alles paljude kogemuste, wõitluste ja lüüasaamiste järele. Kui walitsetaw klass, kelle soontes on aastajadade jooksul ja juba eelkapitalistliku ajajärgu mõõra tahtmise alla heidetute kihide weri, ei ole proletariaadil täna veel seda raudkõwa tahtmist wõimu ja walitsemise järele, nagu see Dreisi junkrute ja Inglise kodanluse juures nii kõrgeel mõõdul wälja kujunenud on.

Diktatuur ühes terrorismiga ei ole proletariaadile, kes wõitleb kõigi nende ühetaoluse eest, kes kannawad inimese nägu, mingisugune armastatud abinõu ehk walitud taktika. Niipea kui seisukord seda lubab, kaotab ta selle. Sotsialistliku rewolutsiooni käigus katsub ta alati ühte ehk teist kodanikkude kihiti ilma wägivalda tarwitamata enesega kaasa tõmmata ja rõõmuhüüedega saab ta termitama päewa, mil kõik ahelad kaowad, lõpeb ja unustatakse igasugune rõhumine ühe inimese poolt teise üle. See wabade ja üheõigusliste wõimude ühinemise päew jõuab seda rutem, mida rohkem on neid kodanikke, kes aru saawad, et kodanluse walitus on päästmatult otsas ja tuleb ilma tagasiwaatamata uue elu loomisel kaasa minna. Mida enam peaga töötajad — waimutöölised kaasa aitawad tööliste hulka, seda kergem kujuneb wälja ja täieneb uue elu organisatsioon, seda raskem on kontrrewolutsionääridel wõitlus tema wastu, seda vähem tarwidust terrorismi liikude abinõude järele. Kõikuu proletariaadi poliitika ainult suurendab seda tarwidust. Proletariaadi poliitika ses küsimuses on selgesti ära tähendatud järgmises chartistide ütluses: Meie läheme rahulikult oma sõjale, kui see võimalik, kuid ka wägivaldaga, kui seda tarwis. Proletariaadi ajaloolised kogemused ütlevad talle, et wägivald mõõdapääsematu on ja kodanlastest enesest oleneb, kas need kogemused ikka tõeks jääwad.

—o—

Kaubawahetuse korraldus proletariaadi diktatuuri ajal.

Minewa kord õppisime tundma, kuidas Wenemaal proletariaadi diktatuuri ajal järkjärgult kapitalistliku tööstuse asemele tekkib sotsialistlik walmistus. („Töö ja Wõitlus“ nr. 8 ja 9.) On arusaadaw, et riigistatud

tööstus ei saaks püsima jääda ega täita tema peale pandud ülesandeid siis, kui puutumata jääks kapitalistlik kaubandus. Wabrikutööstuse saadused, mis on seal nüüd kogu proletaarse riigi omandus, sattuksid angeldamise ringkäiku, kus spekulandid ja marodöörid oskaksid neist hiiglakasusid kokku ajada. Sotsialistliku tööstuse juures ei kõlba era-ärimees kaubawahe-tajaks. Tööstuse ümberloomisega peab kaduma ka era-kaubandus ja tekkima uus kaubawahetuse wiis, mille juures oleks wõimatu isikliku kasuahnitsemise otstarbega kunstlikult kruwida kaupade hindu. Aga uue kaubawahetuse wiisi teostamine on samuti ränk kui tööstusegi ümberloomine ja ta oleneb õieti suurel määral just sotsialistliku tööstuse kordaminekutest. Mida põhjalikumalt tööstus riigistatud ja eraettevõtjad walmistuse juurest kõrwaldatud, seda kergemini saab riik kaubawahetuseks tarwismisega hulga kergem. Et aga kogu tööstuse ümberloomine mitte korraga, waid järkjärgult teatawa aja jooksul sünnib, siis wõib uus riiklik kaubawahetuse wiis ka ainult enam-wähem aeglaselt maksuusele pääseda.

Uue kaubawahetuse korralduse eesotsas seisab Wenemaal tootluskomissariaat (õieti ei wõiks teda mitte nii nimetada, palju kohasem nimetada oleks warustuskom., sest et ta tegewus mitte ükski toiduainete mu-retsemisega piiratud ei ole), kes kohtadel toetab kubernangude, maakondade, linnade jne. tootluskomiteede peale.

Tootluskomissariaadi ja ta kohalikkude erakondade ülesandeks on elanikkude warustamine kõige tarwilikumate asinetega ja kaubanduse natsionaliseerimisega läbiwiimine.

Warustada elanikke sotsialistliku tööstuse saadustega, mis proletariaadi keskwoimu korralduses, on kerge. Selleks tarwitseb ainult teateid koguda saaduste hulga ning teiselt poolt elanikkude tarwete suuruse kohta. Koguni rängem on aga rahwa warustamine sarnaste asinetega, mida walmistawad alles eraettevõtjad. Siin peab tootluskomissariaat need asined kõige pealt riigi kätte koguma ja alles siis wõib ta neid plaanikindlalt wälja jagama hakata.

Üheks sarnaseks tähtsaks tööstuse alaks, mille saadusi senni veel õige ränk on riigistatud kaubanduse ringjooksu tõmmata — on põllutööstus. Wene tööliste diktatuuri algusest peale asus suurearwuline jõukamate talupoegade kiht uuendajatega äärmiselt wae-nulikule jalale. Igawiisi töötawad nad maareformi ja iga teise uuenduse läbiwiimise wastu. Küla, kus äärmise wastutõtamise tõttu ei ole senni veel suudetud walmistust uuele sotsialistlikule alusele seada (põllu-majanduse kommuunisid oli 1919. a. üle Wenemaa ainult 5497 ja artelle 3696), — ei taha riigile kindla hinnaga oma ülejääki anda. Kapitalistliku korra kõige wisam osa on awalikuks tulnud just siin. Äärmise wisadusega peab ta wanadest harjumustest kinni ning ta ahusel ei näi piiri olewat. Küllakurnaja matab oma wilja maha ehk müüb ta angeldajale edasi, kuid kindla hinna eest ta riigile anda ei taha.

See takistab suurel mõõdul korraldada kaubawahetuse sisseseadmist, aga seab ka wabrikutööstuse

kõige wiletsamasse seisukorda. Ilma leiwata ei saa mingil tööstuseharul edu olla, ei wõi ükski iseenesest väga hea uuendus mingisuguseid tagajärgi anda.

Sellepärast on ka proletariaadi keskwoimu reaülesandeks katsuda wõimalikult ruttu põllutööstust koguni uuele alusele seada; senni aga abinõusid leida, kuidas hädapärast tarwisminewat wiljahulka küla-kurnajatelt kätte saada.

Selleks on maksma pandud wilja monopol, mida tootluskomissariaat peab läbi wiima. Wiljamonopooli teostamine tähendab erakaupluse ärawõtmist. Kuigi wõitlus leiwaga angeldamise wastu ränk on ja täielise wiljamonopooli läbiwiimine hõiglatööd nõuab, tõendab Wene tegelik elu, et põllutöösadused ikka enam ja enam riigistatud kaubanduse ringkärku saawad tõmmatud, selle järele, kuidas areneb ja täieneb riikliku kaubawahetuse aparaat. 1917. aasta sügisest kuni 1918. aasta sügiseni läks tootluskomissariaadil korda 30 miljoni puuda wilja kokku saada, aga juba järgmisel aastal 110 miljoni puuda.

1918. aastal suutis tootluskomissariaat ligidale poolele linnadest tarwisminewaid aineid kokku saada, mida ta 10 korda odawamini wälja jagas kui angeldajad.

Üheks tähtsamaks wilja riigi kätte saamise abinõuks tuleb pidada wabrikutööstuse saaduste andmist põllutööstuseainete wastu. See abinõu tõmbab pinna angeldajatelt alt ära, kes wilja wastu muud ei saa anda kui ainult paberraha, millega maamehel mõnigi peale pole hakata. Kui nüüd uuema määruise järele rauda, tikke, põllutööriistu jne. ainult wilja, linade, naha jne. wastu wõib saada, siis ei jää ka külakurnajal muud nõu üle kui aga omad wiljatagawarad wälja otsida. See korraldus annab pika peale erakaubandusele külas surmahoobi ja loob kindla majandusliku sideme põllu- ja wabrikutööstuse wahel. Mida enam suudab riigistatud tööstus walmistada küla jaoks tarwilikke aineid, seda paremini toidab küla linnasid, ning seda tugewamaks kaswab ka uuele alusele seatud riiklik kaubawahetus küla ja linna wahel. Ja alles siis, kui riigi kaubawahetuse keskasutustel läheb korda põllumajanduse saadusi sedawõrd suurel hulgal kokku saada, et nad wõtwar rahuldada kõik linnaelanikkude tarbed, — lööb kapitalistliku ärile wõimane tunnike.

Waatame nüüd lähemalt, kuidas Wenemaal tegelik kaubawahetuse aparaat on organiseeritud. Tootluskomissariaat ja kõik kohalikud komiteed sünnitawad organisatsioonide wõrgu, mille kaudu on wõimalik kaubanduse üleüldine juhtimine. Tegelikudeks kaubawahetajateks, endiste poodide ja ladude kohuste täitjateks nad ometi ei saa olla. Nende ülesannete täitmiseks on uute kaubawahetuse organisatsioonide sekka wõetud tarwitajateühisused, kes tiheda wõrguna katawad kogu maad ja kel juba aastakümnete pikkune praktika. Esialgu kawatsetud nõukogude ladude ja poodide asemele leppis proletariaadi keskwoim kooperatiiwidega kokku, kes nüüd moodustawad kogu maa kaubajagamise aparaadi.

Iseenesest mõista pidid tarwitajateühisused organisatsiooniliselt põhjalikult muutuma. Saades riigistatud kaubanduse kohalikkudeks organideks, pidid

tarwitajateühisused kõige pealt awama kaubasaamise wõimaluse mitte ükski oma liigetele, waid igale nõukogude wabariigi elanikule. Hiljem anti määrus wälja, mis kaotas tarwitajateühisustes liikmemaksu ning liitis kõik ühisused ühes linnas, külas jne. üheks ühisuseks. Sama määrus kohustas iga inimest ennast selles ühisuses registreerima, kust ta soowis warustust saada. Sellega on siis tarwitajateühisused samuti kui ametiühisused muutunud riigiwoimu organideks, jäädes siiski teatawas mõttes autonoomseteks klassiorganisatsioonideks, kes wäljawd ise oma juhatuse ja kes ülerõukliselt organiseeritud.

Tootluskomissariaat ja komiteed peawad kõiki tarwitajateühisusi tarwiku kaubaga warustama. Kaubawahetus wilja wastu maal sünnib peaaesjalikult just tarwitajateühisuste kaudu. Erakaubanduse häwinemisega on awanenud kooperatiiwidele piiramata tegewuseala. Nemat wõiwad nüüd riigi keskwoimu toetusel kaubawahetust koguni uuele, senisest puhtamale alusele seada. Wõttes oma esitajate kaudu tootluskomissariaadist ja tootluskomiteedest osa, saawad nad oma mõju awaldada ka üleüldise riikliku kaubawahetuse käigu peale.

Nagu ametiühisused sünnitawad aluse, millele rajatud tööstuse riigistamine, nõnda lamab uus kaubawahetuse korraldus kooperatiiwidel. Tegelik elu tõendab weel kord, et õigus on neil sotsialistidel, kes ametiühisustes ja tööliste kooperatiiwides näewad sotsialistliku organisatsiooni idusid kapitalistlikus korras. Wene proletariaadi diktatuuri ajal on ametiühisused ja töörahwa kooperatiivid auwäärilise koha omandanud sotsialistlikus ülesehitamisetöös.

Kuigi praegu weel wõimatu on täielisest sotsialistlikust kaubawahetusest Wenemaal kõnelda, wõime ikkagi kindlata, et sellele põhj on pandud. Peab silmas pidama, et töö seal alles algusjärgus on, ning teda kõige rängemates tingimistes tehtakse. Aga arwud näitawad, et riigistatud tööstusel ja kaubandusel on edu. Las' täienewad ja arenewad uue ühiskondliku korra organisatsioonid, las' kaswab töörahwas ise uutes töö- ja elamistingimistes, siis alles wõime näha, kas uuendused elujõulised on wõi mitte. Nüüd aga ühiskonna uuestisündimise protsessis tekkivate paratamatut ajutiste wäärnähtuste põhjal kogu uuendust juba ette hukka mõista wõib see, kes ei ole kunagi tõsiselt sotsialismi teostamise küsimuse üle waewaks wõtnud järele mõelda ja kes ajutiste paratamatute pahede taga ei näe ja ei tahagi näha soowitawat lõppsihti.

—o—

35-e tööliste profiess sõjaringkonna lohtus.

Sõjawäe ringkonnakohutus tuli 30. juunil aru-
tusele 35 tööliste asi. Süüdistati osawõimises enam-
laste-kommunistide salajeliselt, kelle eesmärgiks awa-
ttku mäsü, tõstmine Eesti wabariigi ja tema wa-
lituse wastu ja rahwa mäsüleõhutamise, et riigi-
korda wägiwaldjelt kukutada, kusjuures seltsi kor-

raaluses trükkikoda ja lõhkeained osnud. Süüdistus kõigi kohta ajutise walitsuse määruste põhjal 25. märtsist 1919. a. § 19 p. 2 põhjal. Morgenroti kohta weel S. N. S. art. 343. Peale selle süüdistati Kreuksi walitsuse wõimudele wastuhakkamises ja waletunnistusega elamises. N. S. art. 270 ja 975.

Kohus oli järgmises koosseisus: eesistuja polkownik Wahtramäe, liikmed: al-polkownik Kalm, al-polkownik Semjonoff, al-kapten Kouk. Süüdistas sõjawäe prokuroori abi Trakmann. Kaitsesid advokaadid Tomberg, H. Martna, Limberg, Sorokin.

Kohtu istumine algab k. 1/210. Kõik 35 kohtuualust tuuakse sisse. Järgneb nime, wanaduse ja elukoha küsimine. Kõik wastawad lühidalt, selgelt.

Kaitsja Tomberg loeb kaitsjate teadaande ette, milles teatatakse, et kaitsjad endi wahel üksikute kohtuualuste kaitsmise on ära jaotanud. Teatab, et käesolew asi ei allu sõjawäe ringkonnakohtule par. 1347 põhjal. Eesistuja ütleb, et sõjawäe ülendamata kompetents on sõjaministrile üle läinud ja et wiimasel õigus määrata. Teised kaitsjad toetawad Tombergi teadaannet.

Kohtuualused wolitawad kaitsjaid kassatsiooni kaebust andma. Kohtunik loeb süüdistusakti ette.

Kõiki süüdistatakse kommunistlikus salaorganisatsioonits olemises, mille tegewus oli kommunistlikkude lendehtede laialilaotamises. Organisatsioon olnud ühenduses Petrograadis Moika peal asuwa Anwelki bürooga. Üksikuid kohtuualuseid süüdistatakse kommunistlikkude wabrikukollektiivide juhataimises ja linna komitees olemises. Lõhkeainete leidu süüdistusaktis iseäranis ei rõhutatata. Weel süüdistatakse üksikuid kohtuualuseid kommunistliku kesk-komitee kirjade edastioimetamises.

Üksikud tähtsamad süüdistused on järgmised:

Kreuksi süüdistakse kui „salajelti kesk-komitee liiget ja Tallinna linnakomitee esimeest“.

Bogdanowit kui „salajelti Tallinna linnakomitee liiget ja portu tehase kollektiivi esimeest“.

Sarnetit kui „linnakomitee liiget ja raudtee peatehase kollektiivi esimeest“.

Leesi kui „linnakomitee liiget ja Dwigateli wabriku kollektiivi esimeest“.

Waldewit kui „linnakomitee liiget ja Noblesneri wabriku kollektiivi esimeest“.

Wegneri kui „linnakomitee liiget“.

Kui linnakomitee liikmeid süüdistati weel Endet, Eindorfi, Ambust, Kütti.

Muid kohtuualuseid süüdistatakse kui wabrikute kollektiivide liikmeid ja kesk-komitee kurjateid. Keskpaike ja Paapi süüdistatakse lõhkeainete muu-remises salajelti, Morgenroti — kihutustöös sõjawäes.

Kohtuualustelt keegi peale Bogdanowi, Sarneti ja Kütti ennast süüdlaseks ei tunnista.

Kaitsjad paluwad kohut wahaeaga teha, et neil võimalik oleks kaebalustega läbi rääkida, põhjendades selle peale, et nad asjaga küllalt tuttawad ei ole, sest et süüdistusaktid liig hilja kätte saadud. Prokuröör on wahaeaja wastu. Kohtu eesis-

tuja arwab, et kui prokuröör wastu on, siis wahaeaga ei saa lubada.

Kaitsja Martna teatab, et ta akti alles teispäewal (päew enne profsessi) näha saanud. Kaitsjad toonitawad, et alles eelmise päewa õhtul neile teatati, et tunnistajaid kohtuualuste poolt ei lubata kohtusse kutsuda. Kaitsjad rõhutawad, et neil õigus on tunnistajaid oma kulul wälja kutsuda.

Kohus õjustab 5-minutilise wahaeaja määrata.

Kaitsja Tomberg tähendab, et kohus ei ole lubanud süüaluste tunnistajaid wälja kutsuda. Põhjenedes paragr. 747 ja 1399 peale, nõuab tunnistajate wäljakutsumist. Prokuröör on selle wastu. Kohus ei luba tunnistajaid wälja kutsuda.

Kohus õjustab kohtuualuste üksikule ülekuulamisele ajuda.

Bogdanow. Olen kommunist ja linnakomitee liige. Kreuks kommunistlik organisator ei ole. Puri on sin asjad ümber pööranud. Israeli tänawal koosolekut ei olnud. Oli erajutuajamine. Kreuks ei ole werekoortest mitte siis rääkinud, nagu süüdistusaktis, kui talt rewolwer ära wõeti. Kreuks seletas esimese mai pühitsemisest Wenemaal. Mina kutsusin Kreuksi oma poole. Kreuksiga sain juhuslikult uulitsal kokku. Kreuksi ei olnud ma 1915. aastast näinud. Kokkusaamine oli 22. aprillil 1920.

Sarnet. Olen kollektiivi liige. Israeli tänawal oli jutuajamine. Minul oli teada, et keegi Wenemaalt tulnud isik sealsetest oludest pidi jutustama. Arreteerimise juures piüüdsin kõrwale hoida sellepärast, et nuuskur Warfolomejewiga ei tahtnud kokku puutuda. Peale Bogdanowi kedagi Israeli tänawal olijast ei tunnud. Kreuksi ei olnud enne näinud. Koosolekutel kollektiivis ei ole Kreuks mitte olnud. Koosolekul Kosel räägiti üleilmelisest rewolutsioonist. Eesti juttu ei olnud.

Kütt: Ei ole rääkinud, et Birk Kreuksi warjunimi on. Seda, mis protokollis on, tema rääkinud ei ole. Riisikowist, Moorist ja teistest ei tea tema midagi. Samuti kollektiivi liigete numbritest. Tema nummer olnud 10 1/2. Lendehtedest midagi ei tea. Kesk-komiteest samuti midagi ei tea. Ahwena juures koosolekut ei ole olnud. Piirita metsas olnud koosolek. On kommunistliku Punase risti liige. Punase risti ülesanne oli abi anda waeematele. Rewolwrit temal ei ole olnud. Ahwardustega on sunnitud protokollile alla kirjutama. Kreuksi tema enne tunnud ei ole. See, keda tema Kreuksiks tunnistanud ülekuulamise ajal, ei ole mitte Kreuks, kes kohtu all. Birki kirjeldab kui kesk-mise kaswuga musta juuksestega rüugearmist meest.

Kamp. Artur seletab, et talle rewolwer ottsa ette pandi ja sunniti protokollile alla kirjutama. Pärast lubati taju, öeldes: „elate kui aumes, kui wälja annate.“ Oli walmistehitud kiri, kuhu lasti alla kirjutada. Kes temale kirja tõi, seda ei tea. Naine oli wastu wõtnud.

Kamp, Alma. Üks kiri toodi. Ära wiidud ei ole ühtegi. Otsi, et kiri edasi anda, kui jäs

rele tulla. Järele ei tulnud. Kellele kiri oli, seda ei tea.

Leito. Ei ole Kampi juure kirja wiinud. Graniidi wulstisasse kirja wiinud ei ole. Birkiga sain tuttawaks Hamneri juures. Birkil olid mustad juuksed ja rõugearmid näos. Birk Kreuks ei ole. Märgusõna sain Tammerikult. Märgusõna ei: „Kas need toolid walmis?“ Nimede ühenduse Birk-Kreuks pani kaitsjapolitsei ette. Inimest, keda Eindorfsiks tunnistasin, näidati läbi Luksu augu. Nägin ainult inimese kogu. Kes oli, ei tea. Olin waematud, lubati lahti lasta, kui alla kirjutan. Protokollile kirjutasin alla.

Ahwen. Mis protokollis, on wale. Mind pandi wägise neljale lehele alla kirjutama. Ei tunne Löwi ega teisi. Minu korteri koosolekut ei ole olnud. Kingisjeppa seal pole olnud. Mina ei ole ütelnud, et Eindorf teab salatruukikoda. Kreuksi enne ei tunnud. Mis sellesse puutub, et käsigranaat laual oli koosoleku ajal, siis ei ole üleüldse käsigranaati näinud.

Pukk. Bogdanow ütles, et tuleb minu poole Israeli tänawale. Olen Bogdanowiga 7—8 aastat tuttaw. Arreteerimise ajal kodus ei olnud. Kedagi peale Bogdanowi arreteerituteft Israeli tänawal ei tunnud.

Kreuks. Ei ole kommunistliku organisatsiooni liige olnud. Tunnistan küll 3. Internatsionaali põhimõtteid. Jutuajamisele Israeli tänawal kutsus mind Bogdanow. Lubas mõne seltsimehe kaasa wõtta. Jutuajamine oli 1. mai pühapäevisel Wenemaal. Marsti tulid salapolitseinikud. Rewolwite otsad olid minu poole. Rewolwer wõeti minult ära. Warfomejew tähendas selle juures: „Rewolwer on, aga wastu hakata ei julge.“ Protokollidele sunniti alla kirjutama, tähendades, et seletused midagi ei aita. Raha 1500 marka, mis minu juurest leiti, sain Wenemaal Madis Saarelt edasiandmiseks Keskpakkile. Paberil, mis leiti, kus Keskpakk nimetatud, on Keskpaki aadress, tema laste arm. Sõnad „raudtee õhku“ on seal, seft Keskpaki süüdistati ühe kohtuasja järele raudtee õhkulaskmises. Wale-istikutunnistuse, sõjawäest ja kaitseliidust wabastuse tunnistuse eestlin Narwas 300 marga eest. Tähtsin senni nendega elada, kui sõprade soowitusel õiged dokumendid saan. Wenemaal olin nüüd ühtejoont neli aastat. Bogdanowiga sain tuttawaks 1914. aastal. Gestise liin wanemaid vaatama.

Lees: Bogdanow teatas, et Israeli tänawal jutuajamine Wenemaal seltsimehega on. Tunneb Wegneri. Tema teada Wiegandis kollektiivi ei ole.

Wegner: Uhes Waldekiga ametiühisuste juhatusel liiesi sugulane. Kreuks'ilt pärinud järele Wenemaa. 1. mai pühapäev. Olnud enamlaste walitsuse ajal selles parteis. 1918. aastal aprillis parteist wälja astunud. Ei ole kollektiivi liige ega organisaator. Mingsugust kihutustööd pole teinud. Kreuksiga jutuajamine oli informeerimise mõttes Wenemaa olude üle.

Ende: Ei ole kollektiivi liige olnud. Ei ole lendlehti laiali laotanud. Lendlehed on temale laua peale

pandud. Wiegandi wabriku kollektiivist midagi ei tea.

Eindorf. Kirju minu poole pole tulnud. Kreuksi ei ole eme näinud. Ei tunne Kütti ega Leito'd. Keegi Kreuks oli raudteeliidu koosolekul olnud, kuid mitte kohtualune.

Berlok, Elisabeth: Lendlehta sain Tammeriku käest. Mingsugust kollektiivi puuwillawabrikus tema teada ei ole. Morgenrotiga, kes sõjawäes teenis, oli kirjawahefuses. Morgenrot on temale sõjawäest raha saanud. Ole kuuldas Puri. Ülekuulamisele löödi teda kolm korda käega. Kaks korda wastu nägu.

Riisikow: Mingsit liikmemaksu komm. kollektiivi heaks maksnud ei ole.

Peek: Maksis, kuid ei tea, mis tarwis.

Kiwikinki seletuse juures tõendab Kütt, et ta Kiwikinki kohta õigust pole rääkinud.

Morgenson, Jda, räägib, et teda ahwardustega on sunnitud protokollile alla kirjutama. Tema seda rääkinud ei ole, mis protokollis on. Olnud masinaga kirjutud, kuhu alla kirjutatud. Liikmemaksu ei ole maksnud, ainult waeste heaks.

Morgenson, Elfriede: Koosolekul Stroomi metsas ei ole käinud. Kollektiivi liige ei ole olnud. Protokollile sunniti alla kirjutama.

Wedro tõendab samuti, et teda sunniti protokollile alla kirjutama.

Huppak: Protokollile ette ei loetud, sunniti alla kirjutama. Lepp'a warjunime temal ei ole.

Lipstal: Puuwillawabriku kollektiivist midagi ei tea. Raha pole korjanud.

Tiits: Ei ole mingsit liikmemaksu maksnud. Ainult korjandusel annud 5 marka.

Tammann: Pein'i tunneb. Wiegandi wabriku kollektiivist midagi ei tea.

Samuti ei tea kollektiividest midagi Tiits, Tamman, Ellis, Samba, Kaew, Pein. Tammerikku mõned nendest tunnendawad.

Keskpakk seletab, et lõhkeained Paap'i omad on, Püroksiliniist midagi ei tea. Seletab, et teda süüdistatakse raudtee õhkulaskmises ühe kohtuasja järele.

Paap seletab, et lõhkeained Nömmelt tühjust majast leidnud.

Morgenrot seletab, et lendlehta sai ja luges. Laiali ei laotanud. Esimene kord oli 2 lendlehte, teine kord 1.

Kohtualuste ülekuulamise järele annab seletust ainukene tunnistaja, kes süüdistusaktile alla kirjutatud, salapolitseinik Puri. Enne tunnistust annab Puri wande. Puri seletab, et tema kõiki kohtualuseid tunnistajate juuresolekul üle kuulatud. Tunnistajateks olnud, nagu Puri wastustest kaitsjate küsimuste peale selgub, salapolitsei agendid. Kaitsja nõudmise peale nimetab Puri ühe nime. Wälja pressinud tema midagi ei olewat. Ka eftab lõõmist. Protokollid, mis süüdistusaktis, olewat õiged ja wabatahtliselt alla kirjutatud. Andmed süüdistusaktis põhinewad salapolitsei agentide

teadete peale, mida tema, Puri, kontrollleerinud. Puri tõendab edasi, et salaorganisatsioon, kelle liikmed kohtu all, ühenduses on Moika peal Petrogradis asuwa Anweldi bürooga. Niisugused olewat tema agentuur-teadaanded. Edasi ei mäleta Puri hästi, kes ja kas tunnistajad kohtualuste ülekuulamisel juures olnud. Põhjalikumalt Puri teateid ei wõivat anda, olla saladus. Ka agentuur-andmete kontrollleerimine olla saladus.

Kohtunik loeb ette Tammeriku näitamise, mille peale paljude süüdistus põhineb. Tammeriku kohta on süüdistusaktis öeldud: „Richard Tammerikul läks korra wahi alt ära põgeneda.“ Puri seletab, et sellepärast olewat ära põgenenud, et vähe inimesi walitjeks olnud. Puri ütleb kaitsja küsimise peale, et Tammerik tema teenistuses ei ole olnud.

Tammerik seletab oma protokolleeritud näitamises, et tema Wiegandi kollektiivis sellaks töötanud, et kommuniste wälja anda. Georg Kreuks olnud kommunistide organisatoriks. Ametiühisused töötawad kontaktis kommunistidega. Sõjawäes olla 400 meest, kes walitsust pidawat kukutama.

Kreuks: Tammerikku kunagi näinud ei ole. Nähtawasti on Tammerik prowokaator.

Samuti ei tunne Tammerikku Bogdanow ja Sarnet.

Kamp kõneleb Puri seletuse peale. Rewolwer pandud nina alla, ähwardatud esiteks. pärast meelitatud rahaga, mille peale tema waletanud ja protokollile alla kirjutanud.

Morgenrotid tõendawad, et ülekuulamisel peale Puri kedagi ei olnud.

Kuppak seletab, et ei küsitudki, karatati peale — kirjuta alla.

Neli kohtualust tõendawad, et Puri on tema oma ütelse järele Tammeriku ausõna peale wabaks lasknud.

Kaitsja H. Martna kirjutab tõendajate kohtualuste nimed üles.

Salapolitseinik Puri räägib, et tema ausõna peale Tammeriku wabaks ei ole lasknud.

Rooberg tõendab, et teda nelja silma all üle kuulatud.

Ülekuulamine on lõppenud. Kell 5 tehtakse 2-tunniline lõuna-waheaeg.

Peale lõunawaheaja on süüdistuseks sõna prokurööri abi Trakmannil. Rõhutab salaorganisatsiooni sidet Moikal asuwa Anweldi bürooga. Organisatsiooni siht on agitatsioon. „Salapolitseid agentuurteated on ametlikud.“ Nende peale põhineb süüdistus. Leiab, et asjata on Puri kahtlustada. Oletab, et kohtualused on sihilikult kohtus waletanud, kuna Puri protokollides õiged teated on. Peatab üksikute kohtualuste süüdistuse juures. Rõhutab, et kas kõik süüdi mõista, wõi kõik õigeks. Liigitab kohtualuseid, esiteks Kreuks, siis Bogdanow, selle järele Morgenrot. Toonitab, et tähtjaline sunnitöö liig wäike karistus oleks. „Ka salaorganisatsiooni lihtliljega on väga hädaohtlik Eesti wabariigile, sellepärast mitte liig wäikest karistust määrata.“ Nõuab karistust aju-

tise walitsuse määruse järele 25. märtsist 1919 § 19, p. 2. Ütleb: „Töö ja Wõitlus“ kirjutab: „Eesti riik läheb hukka Wene aegsete seadustega; tarwitame siis Eesti seadusi.“

Prokuröörile järgnewad kaitsjate kõned.

Esimesena kõneleb Tomberg. Kommunism, kui poliitiline ilmawaade, ei ole iseenesest hädaohtlik. Meil on wabariigi põhiseaduse järele poliitilise ilmawaate wabadus. Kui siin tegemist on mingi organisatsiooniga, siis ei ole selgeks tehtud, milles seisib selle organisatsiooni tegewus. Tõenäolisem on oletus, et siin tegemist on ainult üksikute isikutega. Ainukesed andmed, mille peale süüdistus põhineb, on agentuurteated. Mis Tammerikusse puutub, siis on siin tegemist saladusliku isikuga, mis väga kahtlane. Need üksikud isikud ei oleks wõinud wabariiki kukutada, nagu seda süüdistuses § 19 p. 2 põhjal ette nähtud. Ainukeseks süüks wõiks olla lendlehtede laiaajalamine. Kuigi lendlehtedes on ju peapesu sotsidele ja wäljelused internatsionaalide üle. Tegudele õhutamist jendlehtedes, mis ära wõetud, ei ole. Andmed organisatsiooni kohta on õieti ainult Tammerikul, kelle andmetel wäärtus puudub. Kõik jääb „wõib olla“ peale. „Wõib olla“ peale ei saa aga kedagi süüdlaseks mõista. Peatab üksikasjaliselt süüdistuste juures üksikute isikute kohta. Püssirohi on täiesti juhuline leidus. Isegi prokuröör ei arwa neil lõhkeainel mingit tähtsust olewat. Palub kõiki õigeks mõista.

Tombergi järele kõneleb kaitsja Limberg. Et süüdistada ajutise walitsuse määruse par. 19 p. 2 põhjal, on tarwis selgeks teha, et 1) oli salaorganisatsioon, 2) et selle organisatsiooni sihiks oli Eesti wabariiki kukutada. Seda aga selgeks tehtud ei ole. Süüdistusakt on kokku seatud salaagentuuri teadete põhjal. Puri ütleb neid teateid olema kontrollleeritud. Kuigi ainukene Puri „kontroll“ — Tammerik — on kadunud. Lendlehtedes, mis leitud, ei ole kusagil juttu sõjariisitus wäljaastumisest. Ka süüdistusaktis ei räägita kusagil orsekohesest mässu tõstmisest. Edasi peatab üksikute kohtualuste juures.

Peale Limbergi kõnewad weel kaitsjad H. Martna ja Sorokin.

Kell 11 läheb kohus otsust tegema.

Kell 1/2 kuulatakse otsus.

Otsus.

Georg Kreuks ja Wladimir Bogdanow mõisteti surma mahalaaskmise läbi.

Aleksander Sarnet, Rudolf Eindorf ja — eluajaks sunnitööle.

Lees, Waldek, Wegner ja Ahwen — 10 aastaks sunnitööle.

Marie Kütt, E. Berlok, A. Kamp, A. Leito, Kuppak — 4 aastaks sunnitööle.

21 kohtualust mõisteti wabaks.

Märkus: Järgmises numbris wõtame protsessi kohta pikemalt sõna.

Kirjutus, mille pärast „Tööraha Wõitlus“ kinni pandi.

Augustikuus 1919 ilmus E. sotsialistide-rewolutsionääride partei häälekandjas „Tööraha Wõitlus“, mis sama kuu algusel kinnipandud „Wõitluse“ asemel oli ilmuma hakanud; teiste kirjutuste kõrwal rahupropaganda heaks sm. H. Kruusi poolt rida kirjutusi „Rahuküsimuse puhul“. Neis paljastati edaskestwa sõja iseloomu ja püüti näidata, et rahutegemine juba ammugi võimalik oleks olnud. Kuna kaks esimest kirjutust sellest seerist osaliselt weel päewawalget nägid, olid aga hilisemast sõjatsensori tahtmisel ainult mustad lapid järele jäänud. Wiienda kirjutuse pärast aga pandi „Tööraha Wõitlus“ 28. aug. sise-ministri Hellati käsul jäädawalt kinni. Nende tingimiste iseloomustamiseks, milles tööliste ajalehel wõitlust rahu eest tuli pidada, ei ole huwitusest see kirjutus täielikult siin ära tuua. Kirjutus käib järgmiselt:

Wastu woolu rahu poole!

H. K.

Meie endised ja praegused walitsusparteid Maaliidust sotsiaaldemokraatideni on ikka ja alati rõhutanud, et Eesti wabariigi walitsus enamlaste vastu ainult kaitsesõda pidawat ja et siit poolt walmis ollakse esimesel võimalusel ja juhusel rahu tegema. Nüüd on wastase kohta teada, et ta walmis on sõda lõpetama. Kuid mis teewad meie mehed? Haarawad sellest võimalusest kinni? Oo, ei, nad kinnitawad endiselt, et nad ka siis enamlastega rahu tegema ei lähe, kui need wormilise ettepanekuigi peaks tegema. Tööerakondlane Seljamaa annab kogu sellele koorile tooni, lausudes: „Ja kui ka wormiline rahu-ettepanek tuleb, mis oleks siis meie kindlustuseks, et see soow on tõsine“ jne. (Waba Maa, 160). Ja sama kirjutuse lõpetab autor isna südant wõiwalt: „Üks on kindel: Kingissepa wõi Anweidiga (s. o. enamlastega, H. K.) Eesti saatuse pärast kauplema hakata on niihästi nüüd kui ka tulewikus kahtlane mäng.“

Enamlastega meie iseseiswalt rahu tegema ei lähe, — see on kõigi meie walitsusparteiude ühine laul, mida kümneis warjundites ikka ja jälle eest ja takka korutatakse, sealjuures trüüt kokku kõlades Maaliiduga.

Kõige täbaramas seisukorras kogu selle mängu juures on aga meie sotsiaaldemokraadid. Ka nemad on lõpuks arusaamisele jõudnud, et liitlaste imperialistliku poliitika meie vastu „enam kui kahtlane on“. Kuid nad on peale selle ka weel teise wäljarehkenduse teinud ja nimelt: „Rahujatule asumine nõukogude riigiga on täiesti mõeldaw, kuid mitte ilma rahvuswaheliste garantiideta. See wäide, nagu poleks nõukogude wõim küllalt tugew, wõi nagu poleks Wenemaal walitsust, kellega rahu teha, on ekslik.“ (Sots., nr. 155).

Nii siis, enamlastel on walitsus, millega rahujatule seadmine „mõeldaw“ olla. Kuid seajsamas leiab artikli kirjutaja K. A. (st): „Oisekohene pööramine Wenemaa wõimude poole oleks Eesti riiklusele hukaw.“ Kuid mis tuleks siis teha?

Siin annab Ast nüüd wastuse, mis iseloomuline Eesti sotsiaaldemokraatia kohta: „Meie peame oma saatuse otsustamise ühes rahuküsimusega Lääne demokraatia ning tööliste kätte usaldama, sealjuures rahukongressi muidugi mitte ignoreerides ning arwesse wõtmata jättes.“ Ja edasi, oleks hea, kui mõni liitriik (näituseks Inglismaa) rahusobituse kohused meie ja Wenemaa wahel oma peale wõtaks.

Nii, nii, üks kumardus jumalale, teine kuradži poole, nagu see harilik meie sotsiaaldemokraatidel, üks sõrm töölistele, teine kodanlusele. Sotside sõnade tegemine on pisut teistsugust wärwi kui puhtkodanlusel rahutegemise küsimuses, kuid tegelikult on seisukoht neil sama, mis kodanluselgi, nii et sotside riigitarikuse kohta Maaliitki oma nõusolekut wõis awaldada. Ikka edasi püsib ühine wäerind rahuküsimuses Pätsist Astini, ikka edasi liigub siin üks ja ühine wool. Ikka edasi seisawad ja langewad Eesti töölistes wäerinnal. Seisawad wäerinnal ja langewad Eesti sõdurid, sest rahukongress Pariisis — see liitriikide rööwkapitaali peastaab — ei anna Eestile luba rahu teha. Ikka edasi kestab Wene taguruse ja reaktiooni toetamine Eesti wabariigi kaasabil, sest seda käsewad meie „kallid liitlased“. Ikka edasi ja edasi ollakse Eestis lömmis Lääne imperialismi ees. See on Eesti wälispoliitika ametlik ja peawool, milles ujuwad kaasa Astid, Seljamaad, Tõnissonid, Pätsid kõik üheskoos. Ja selle woolu lõpus ei ole näha weel nii ruttu seda, mida igatseb janunewalt Eesti tööline ja maatamees, ei paista weel rahu.

Sellele woolule vastu peab sõudma Eesti töörahas. Mida tugewamini ta vastu wett ujub, seda rutem tuleb rahu. Suurema jõuga ja suurema hooga peab sundima tööraha wõitlus rutulise rahu eest. Ta peab sundima walitsust rahu tegema.

Eesti maatamees ja tööline peab wõitluses rahu eest kokkuwõetult järgmist silmas pidama ja teistele töölisteklassi liigetele selgeks tegema:

Sõja edasipidamine liitlaste käsul on meie maa ja rahwa äramüümine rahvuswahelisele kapitaalile ja imperialistlikule kontrrewolutsioonile.

Liitriikide walitsused ei ole Eesti wabariigi sõbrad. Kuigi nad teda toetawad, siis ainult selleks, et teda tarwitada abinõuks Wene enamluse vastu wõitlemiseks ja selle kukutamiseks. Sellel wõitlusel ei ole nii pea lõppu näha. Sellepärast peaks ka Wene-Eesti sõda kaua weel edasi kestma.

Ja kuigi enamus Wenemaal kukutatud peaks saama, siis pääsewad seal wõimule Wene keiserriiklased, monarhistid, kes liitlaste kõige suuremad paljapsed, kes samal ajal aga ka Eesti tööraha kõige suuremad waenlased. Liitlased ei toeta siis enam kodanlistki Eestit, waid annawad selle täielikult sõdaks Wene tagurusele, mida nad praegu igasuguse abiga katsuwad wõimule aidata.

Teisest küljest on enamlased walmis praegu Eesti wabariigiga rahu tegema. Ja sellest võimalusest peab Eesti walitsus kinni haarama. Liitriikide walitsused oleks wõimetud seda rahu tegemist takistama ehk sel puhul Eesti wabariigi vastu surweabinõusid tarwitusele wõtma. Nende endi maade töörahas, kes Nõu-

kogude Wenemaa kaitseks üles astunud ja oma mõ-
juga liitlaste sõjakäigu sinna ära hoidnud, saab ka
neile tugewaks kaitsjaks olema, kes Nõukogude We-
nemaaga rahu teewad. Praegu aga näeb Lääne-Euroo-
pa töörahwas Eesti wabariigis õigusega Koltshakkide
ja Deniikinite liitlast, rahwuswahelise kapitali ja ta-
gurluse truud tööriista ning sõnakuulelikku orja: Ja al-
les siis, kui meil tõsist walmisolekut awaldatakse
enamusega rahu tegemiseks, samuti meie sisepoliit-
tilist kursi muutes, muutub ka Euroopa töölisteklassi
wahelokord Eesti wastu sõbralikumaks.

Sellepärast siis, Eesti töörahwas, oma olewiku
ja tulewiku nimel, tõuse üles hoogsale rahuwõitlu-
sele, sunni oma kodanlus ja nende järeljooksikud lõ-
petama wennatapwa sõja!

Waatame, kas nad julgeks seda tegemata jätta,
kui ees on ähwardamas rewolutsioon ja wõimu käest
minek!

—o—

Wastuseks Wiktor Kingissepp'ale.

(Järgl.)

2

„Inglise hirm“ oli tööliste klasiwõitluses no-
wembris-detsembris 1918 tähtsaks teguriks. Keegi
ei wõinud seda hirmu laiati paisjata, kellegil ei
olnud andmeid selleks. Ja neid andmeid ei olnud ka
aasta lõpul, kui maapäew 27. detj. kokku tuli ja
ka hiljem, kui ta koost ära oli läinud. Kingissepp
aga lausub omas kirjas 3. Internatsionaalile: „27.
detsembril 1918. a. otsustas walgete maapäew Eesti
wabariigi iseseiswuse ja rippumatusse nimel Inglise
walitsuse poole pöörata palwega okkupeerida Eesti-
maa. Maapäewa saatkond aga sai Inglise admi-
raalilt Tallinna reidil ainult sõbraliku nõuande:
Katsume oma jõududega enesemääraniist teostada!
— See oli määratuma tähtsusega sündmus. Puna-
sed sõjawäed olid 40—50 wersta Tallinnast eemal
ja töölisti hoidis wälja astumast ainult piiritu furor
anglianus. Esfeerid, targalt keeldudes maapäewal
hääletamisest, kui otsustati Inglise karistusjalkade
kutsumise küsimus Eesti proletariaadi ja Peeter-
buri wastu, warjasid selle häbematu — enese
ja teiste äraandlikkuse täielikult, eraldi aga Ing-
lise admiraali eitawa wastuse.“

Mii Kingissepp. Kuidas oli aga lugu tõsias-
jalikult 27. detsembri Inglise okkupatsiooni palu-
misega ja esfeeride warjamisega, et „inglane ei
tule“? Nende riidade kirjutaja ei olnud detsembri
lõpul Tallinnas, ei wõtnud osa ka kolleegistest
maapäewa istanguist ja wõib sellepärast ka ker-
gesti eksida Inglise okkupatsiooni palumise loo kir-
feldamisel selle üksikasjus. Kuid mitmepooliste and-
mete järele oli kogu see lugu järgmine: 27. detj.
oli maapäewa ja ajutise walitsuse kinnine koosolek.
Peaministri Pätsi ettepanekul, maaliitlaste Teemanti,
sotsiaaldemokraadi Grau ja ajutise walitsuse Lõuna-
Eesti peawoliniku H. Luhti agaral toetusel otsustati
lähendada saatkond Inglise admiraali juure palwega,
et Inglismaa Eesti okkupeeriks. Sotsialistid-rewo-

lutsionäärid olid selle wastu ja olid ainumad, kes
ei wõtnud saatkonnast osa.

Inglise admiraali juure saatkonna lähitamise
otsuse tehes, lõpetas maapäew oma lühikeste istu-
misjärgu. Admiraali wastus saatkonnale ei saanud
maapäewale ametlikult mitte enam teatawaks. Sot-
sialistid-rewolutsionäärid said selle üksikasjust kõige
wähem teada. Sest et nende peale täieliku umbusa-
dusega waadaoti ja nende eest „riiklikke saladusi“
wõimalikult hoida püüti. Ainult kaudsel teel oli
kuulda, et Inglise admiraal maapäewa saatkonna
ettepaneku peale mitte kindlat ja lõpulikku was-
tust pole annud, waid lubanud palwe õfekohe oma
walitsusele edasi saata, kootust awaldades, et see,
wõib olla, täitmist leiab.

Mida teadsid siis lõpuks sotj.-rewolutsionäärid
„Inglise okkupatsioonist“ ja mida „warjasid“ nad
töölistehulkade eest? — Nad teadsid ainult seda,
et maapäew otsustas okkupatsiooni paluda. Nad
ei teadnud aga seda, misugune selle palwe taga-
järg saab olema. Sotsialistid-rewolutsionäärid ei
kannud seda, mida nad teadsid, awalikkuse ette,
sest et kolleegises olukorras neil selleks mingisugust
abinõu ei olnud. Ja kui nad selle kriidiga majasein-
tele oleks kirjutanud, poleks ju ka sel mingit taga-
järke olnud. Sest see, mis sotj.-rewoluts. „Ing-
lise okkupatsioonist“ teada oli, ei oleks awalikkuse
ette kantuna mingit murrangut Tallinna tööliste
keskel loonud ja nende „Inglise hirmu“ eemale pe-
letanud.

Edasi on etteheide: sotsialistid-rewolutsionäärid
ei olla kodanluse sõjasühite paljastanud. Kingissepp
kirjutab (Kiri 3. Internatsionaalile): „Meile ei ole
teada, et s.-r. partei kogu sõja keskes ükski kord
walitsuse poole oleks pööranud arupärimisega „sõja
sühitide“ üle jne.“ Sotj.-rew. alganud küll aprillis
rahu propagandat: „Tänu neile selle eest! Kuid nad
püüdsid seda rahu wälja paluda walitsuselt — En-
tente toakoeralt ja igasuguste Judeenitühite käsilas-
selt! Nad ei pööranud profetariaadi poole ülesküt-
suga — sõjariistad pöörata ka Eesti ja Wene
walgekaardi wastu ja wennalik rahu teha Wene
proletariaadiga, kukutades oma walitsuse.“

Saades aprillis 1919. a. teatawa eneseawalbuse
wõimaluse ajutawa kogu kaudu ja mais ilmuma
hakanud „Wõitluses“ (enne puudus meil ajaleht),
püüdsid sotsialistid-rewolutsionäärid igal wastawal
juhtumisel näidata, et käimas olev sõda lahuta-
mata osa üleüldisest wasturewolutsioonilisest wõitlu-
sest Nõukogude Wenemaa wastu on, et selle wastu-
rewolutsiooni juhtijad Pariisis-Londonis mitte mil-
lestitki muust huwitatud ei ois, kui Wene nõukogude
wõimu kukutamisel ja walge Wenemaa täies ula-
tuses ülesehitamisel, et kõik muu on neile abi-
nõuks ja et samasuguseks abinõuks on ka sõda,
mida Eesti poolt peetakse. Meie püüdsime Eesti töö-
rahwale awada need wäljawaated, mis seda lõppude
lõpuks ootasid. Aga aja tingimised kirjutasid meile
rahupropaganda wormi. Ja meie tarwitasime seda.
Saktiliselt olid meie wõimalused siin küll äärmiselt
kärbitud. Mustad kohjad „Wõitluses“ ja „Töörahi-

„wa Wõitluses“ on peaauglikult „sõjasihtide“ ja rahupropaganda kohta käivate kirjutuste jäljed.

Sotsialistid-revolutsionärid olla püüdnud rahu „välja paluda“ walitluselt. Nagu ikka, jääb ka siin Kingisseppale „omapäraste ristimiste“ wabadus. Jäägu ka meie nõudmine, kantud rahwahulkadesse, Kingisseppa sõnaraamatus „väljapalumise“ katteks. Meie aga püüdsime sel teel diskrediteerida Nõukogude Wenemaaga sõja edasipidamise mõtet, töölistes ja sõjawäes õhutada rahugaatust, loobumispüüdeid selle sõja vastu.

Kingissepp kirjustab: sotsialistid-revolutsionärid ei pärinud aru walitluselt „sõja sihtide“ üle. Et me seda ei teinud, võib olla peame sellepärast endile etteheiteid tegema. Kuid objektiivselt oleks selle wäärtus tühine olnud.

Tehes rahupropagandat, ei olla sotsialistid-revolutsionärid proletariaadi poole pööranud üleskutsega, et see rahu saamiseks püsitiikum oma kodanluse vastu pööraks. Sotsialistid-revolutsionärid ei pööranud sellel kujul, nagu kommunistid.

Kõige sihtlikum on aga seletus, nagu oleks me rahutegemise nõudmise walitluselt „välja manjumise“ pinnale seadnud. Just rahwahulki tahtsime Wenemaaga rahu tegemise mõttega „mürgitada“, just neis tahtsime seda teadmist kaswatada, mis tarwis oma tahtmise teostamiseks. See oli meie poolt ettepanud „rahu“ resolutsiooni ülesanne ülemaalisel ametiühisuste kongressil. See oli meie kirjutuste ülesandeks „Wõitluses“ ja „Tööraha Wõitluses“, millest wiimane just rahukirjutuse pärast kinni pandi, ehk nagu minister Hellati käsk mõlweeris — „maksma riigiwõimu kukutamisele kihtutamise eest“.

Lõpuks weel mõni sõna süüdistuse kohta sotsialistide-rewol. vastu nende osawõtmise puhul As. Kogu walimistest. — Asutawasse Kogusse minnes olla sots.-rewol. tegelikult saanud kodanluse ühimeesteks, tahtsid nad seda ise wõi mitte, — seletab Kingissepp.

Seda süüdistust meile wisates, ei kuulu Kingissepp nähtawasti nende „pahempooliste“ kommunistide hulka, kes parlamendi walimisi põhjusemõttelikult igasugustes oludes boikoteeriwad ja kelle vastu „parempoolne“ kommunistim Leniniga eesotlas iseäranis wiimasel ajal kogu ägedusega wõitleb. Kingisseppa arwates ei wõiks kommunistlikul parteil Eesti tulwase parlamendi walimistest osawõtmise vastu omalt poolt kaaluwaid taktilisi põhjuseid enam mitte olla. Et ka meie parlamendi suhtes põhjusemõttelikud „boikotistid“ polnud, siis ei olnud siin lahikuminek sotsial.-rewol. ja kommunistide wahel mitte üleüldist põhjusemõttelikku laadi, waid wafeldaw oli ainult ilmapilgu, üksiku juhuse küsimus.

Kommunistid seletasid: Klassisõda on käimas. Asutawas kogus saawad ilmtingimata enamuse tööraha waenlased. Kuna a. r. üleüldise hääleõiguse põhjal on walitud, siis saab ta proletariaadi materdajatele ainult wiigileheks nende nurjatuste warjamisel. Tema autoriteedi warjus on tööraha klassi-

waenlastel kergem oma sihte kätte saada. Sellepärast makha asutaw kogu! Boikoti alla tema walimised!

Sotsialistide-revolutsionäride seisukoht oli: Asutawas kogus ei saa töölistes milgil tingimisel enamust. Tööraha waenlased klassisõjas püüawad seda „demokraatlikku“ asutust oma sihtide wiigileheks tarwitada. Sellepärast tuleb A. k. iseloomu ses suhtes paljastada. Kuid walimistest tuleb ikkagi osa wõtta. Miks? — Tendkiri „Mida peab maata-mees ja tööline Asutawa kogu walimistest tegema?“ wastab selle peale järgmiselt: „Walimistele mineki ei seo milgil kombel tööraha käsi tulewikus ega sunni teda walimiste tagajärgede alla ennaft painutama. Praegused walimised on ainult üheks wõitlusabinõuks töölisteklassi tõstmiseks ja julgustamiseks. Walimistest ärajäämine junniks praegustes oludes ilma korraldamata ja ei awaldaks soowitawat mõju.“

W. Kingissepp rõhutat: objektiivselt olnud sots.-rewolutsionäride osawõtmise asutawa kogu walimistest töölistele äraandlik. Oli see nii?

Tegelikult sai Asutaw Kogu kodanluse tööriistaks, sai kodanliste wõimupüüete wiigileheks. See on õige. Kuid kas aitas sots.-rewol. osawõtmise walimistest selleks objektiivselt kaasa?

Wastuse selle peale annab wastus ühe teise küsimuse peale ja nimelt: Kas oleks klassiwahekorrad Eestis teistjagused olnud, kui sots.-rewolutsionärid Asutawa kogu walimisi oleks boikoteerinud?

Selle peale wastata ei ole raske. Walimised näitasid, et Asutawa Kogu „batsillus“ töörahwale wäga sügawalt weresse oli läinud. Seda sealt välja tõrjuda tolleaegses olukorras ei suutnud kommunistid. Et oleks suutnud seda teha ka sotsialistid-revolutsionärid. Seda wähem oli selleks lootust, et üks „töolistepartei“ — „sotsid“ — sinna ikkagi oleks läinud „töölisti esitama“. „Kogu rahwa esitus“ oleks ikkagi loodud. Sotsialistide-revolutsionäride boikot oleks seletatud nende jõuetuse tundega: näe, ei julgenud wäljagi tulla. Ja kui palju oleks olnud neid, kes meie kihutustöö tagajärjel boikoti oleks toetanud? Arwate, et kõik need 26.000, kes sotsialistide-revolutsionäride poolt hääle andsid. Kaugeltki mitte kõik, ainult osa neist. Teised oleks ikkagi hääletamisele läinud.

W. Kingissepp võib ju oma partei taktika õigustamiseks seletada sotsialistide-revolutsionäride „äraandlikkusest“ Asutawa Kogu walimistest osawõtmise puhul. Kuid objektiivsete andmetega on tal seda raske tõestada. Seda wähem lähleb see tal korda, et sotsial.-rewol. kogu walimiswõitluse kestusel (nagu ka hiljem) ainumad olid, kes awatiku sõnaga sündiwale „majesteedile“ jahendawat juga pähe püüdsid uhta. Kuna sotsid, parempoolistest kõnelemata, weel walimiste eelõhtul omas junnitamise õnnes ja walus hüüdsid: „Suur lahing on alanud, — see, mis müüd kolme lühikese päewa jooksul korda saadetakse, on mitmeks kümneks aastaks korda saadetud“ ja selles sihtis esimesest päe-

wast wiimase ni oma „demokraatiale“ „igawestest ajast igawesti“ laulsid, nägid sotsialistid-rewolutsionäärid wälimistest osawõtmise ülesannet hoopis muus. See pidi olema „ainult üheks wõitlusabinõuks töölisklassi tõstmiseks ja julgustamiseks“. Ja ühes sellega rõhutasid nad: „Wälimistele minck ei sumi teda wälimiste tagajärgede alla ennast panutama.“

Just hiljem asutawa kogu wälimistest osawõtmise peale tagasi waadates ja seda hinnates, wõiwad sotsialistid-rewolutsionäärid põhjendatult kinnitada, et see nende samu objektiivselt milgil kombel töörahwale äraandlikuks polnud jaanud. Asutawat kogu kui kodanlike diktatuuri katet polnud nad oma osawõtmisega tegelikult kuidagi mitte tugevamaks teinud, kui see ilma selletagi oleks olnud. Asutawa kogu kaudu paljastasid aga sotsial-rewolutsionäärid nii mõndagi kodanlike diktatuuri surweawaldustes. Wõideldes peajasjalikult arupärimistega, kandisid sotsial-rewolutsionäärid proletariaadile kõik tähtsamad sündmused laiemate rahwahulkade ette. Ja neid teeneid ei tohiks ka kõige lähilikum Eesti töölisklassi ajaloo kirjutaja maha salata.

Isäranis mõnitawalt kõneleb Kingisepp teisest poliitilisest rühmast, kes Ises. Sotj. Tööl. P. loomisest osa wõttis, ja nimelt sotsiaaldemokraatliku partei endisest pahempoolsest tiwast. Need mehed, kes sinna kuulunud, aidanud Eesti töörahwa nõukogude wabariigi maha sõidida ja lõõnud oma parteist lahku üsna juhusliku põhjuse tõttu ja nimelt oma seltsimehe, ühe oma juhi Willem Maasiku mahatapmise pärast Isborski lepikus.

Kõike seda kirjutades, peaks W. Kingisepp dmeti väga hästi teadma, et sotsiaaldemokraatide keskel juba detsembris 1918. a. pahempoolne wõit tugevamalt pead tõstis, kes oma parempooliste juhtidega oppositsioonis oli. Öörumised ja wastolud sotside pahem- ja parempoolse tiwa wahel kaswajid päew-päewalt ikka terawamaks, jaades kindlana kuju, kui spartakist Gottlieb Aht Saksamaalt Eestisse jõudis ja pahempooliste juhtiwaks meheks sai.

Pahempoolne tiib sotsiaaldemokraatide keskel talviti amunugi oma parteist lahku lüüa. Selle teostamine wiibis aga päew-päewalt, sest et wahapeal oli tekkinud põhjuseid, mis pahempoolistel lootub lubasid, et neil lähemal parteikongressil korda läheb erakonda „üle wõtta“. Oli see enesepettus, oli see eksitus, selle üle wõib kõneleda, kuid igatahes oli see asjaolu põhjuseks, mis pahempooliste lahku misli parteist wiivitas. Pahempoolse tiwa surwel otsustas sotside keskkomitee partei kongressi kokku kutsuda ja määras selle tähtajagi ära. Ei oleks pahempoolisel tiwal eelolewal kongressil mitte korda läinud parteid „üle wõtta“, oleks nad sellest lahkunud.

Wahapeal oli aga sotsiaaldemokraatlik terror oma kõrgemale tipule tõusnud ametiühijuste kongressi ja selle ligete kallal tarwitanud wägiwallaga. Siin ei tohitud enam oodata ühise katuse alt lahku misega. Magusad unistused „osawõtmisest“ tulid jätta. Otsustaw samm oli tarwis kobe astuda. Ja

see astuti. Pahempoolne tiib lahkus parteist. Ja juugu mitte ainult sellepärast, et seltsimees Willem Maasik oli tapetud, waid et Eesti proletariaadi kallal „töölisepartei“ juhid kõige jälgimat wägiwaldad olid tarwitanud. Nii oli lugu, aga mitte teisiti.

Poliitilised rühmad, kes J. S. P. löid, ei tarwitse oma minewiku eksituusi mitte maha salata, soowitades samal ajal ka Kingiseppale tugevamat enesearwustust. Ja nad ei jänune ka kellegi heasoowlikkuse järele. Kuid ühte asja nõuaks nad liiski, ja nimelt wäikestki objektiivsust nende tege wuse waatlemisel. Ja selle walguses ei tohitud mõõda mitte ka neist teeneid, mis neil Eesti töölisklassi liikumises olnud. Iseseiswa Sotsialistliku Töölise Partei asutamine on muu seas ka enesearwustuse sünnitus ja tagajärg.

J. S. P. esimised sammud on W. Kingisepp terawa arwustuse tule alla wõtnud, mille üksik asjalisemale waatlemisele nüüd läheme. (Järgneb.)
H. Kruus.

—o—

Rahwuswaheline seisukord ja III. kommunistliku Internatsionaali kongress.

Teine kommunistliku internatsionaali kongress tuleb kokku sootu teistsugustel tingimistel ja olukorras kui esimene, asutaw kongress. Esimese kongressi kokkuastumisel oli Nõukogude Wenemaa tulewik teadmatuse uduga kaetud. Wõidurikas liitrikkide kapitalaal oli alganud Wenemaale kallale tungimist, Koitshaki armee lähenes ida poolt, Denikin walmistas sõjakäiku lõunast ja piiririikide ühine Nõukogude Wenemaa wastane wäerind paistis väga tõenäolisena. Ei olnud wõimata ka oletus, et liitlased kokku leppides wõidetud Saksa kapitalaiga ja maha surudes Saksa rewolutsiooni, saadawad Saksa kontrrewolutsioonilised wäed ilmarewolutsiooni tuleaseme, Wenemaa, wastu. Kommunistlik liikumine Läänes hakkas alles arenema, oli raske tema lähema tulewiku kohta midagi kindlat ütelda — kas kaswab ta hulgaiseks rewolutsiooniliseks liikumiseks wõi mitte, see olenes täiesti sellest, kas wõimul olew kapitalistlik kindkond oskab majanduslikku elu korraldada.

Ta sai õnnelikult üle demobilisatsiooni ajast, wiis selle läbi ilma suuremate raskusteta. Kui tal korda läheb ka majanduslikku elu korraldama hakata, siis jääks rahwuswaheline kommunistlik liikumine eslotsa, kunni uue kriisini, mis kapitalismi paratamata sünnitus, puhtagitatsiooniliseks kihutustööks ja wõimu küsimus ei wõiks päewakorrale tõusta. Mõõdaläinud 16 kuud annawad wastuse kõigi nende küsimuste peale, mis kommunistliku internatsionaali loomise silmapilgul seisid kõigi kommunistide ees.

Peaküsimuse peale, kas seisame kapitalistliku majanduse uendamise eel, wõime nüüd ei-ga wastata. Wõitjate maade kapitalistid ei ole hakkama saanud isegi mingisuguste ettevalmistustega majandusliku elu uuele alusele seadmiseks. Ikka edasi lõhkudes kesk- ja ida-Euroopat, sellega häwitades suuri türgusid ja too-

resainete allikaid, häwitajid nad ühes sellega ka oma majanduslikku elu. Rahwuswahelise waluta täielise korratus on rahwaste majanduslikud wahekorrad sedawõrd lõhknud, et kehwas jäänud maadel wõimata on osta wäljaspoolt tooresaineid ja nende osaltki terweks jäänud tööstus seisab paratamata kriisi ees. Niisuguse seisukorra juures wõib ehk ühel wõi teisel kapitalistlikul maal üleüldise kõdunemise tipul tulla lühikese kestwusega majanduslik tõusgi, kuid uuest edukast majandusest uut alustel ei wõi siin juttu olla.

Ühes selle majandusliku lagunemisega langewad põrmuks ka kõik liitlaste poliitilised rahuplaanid. Ei ole korda läinud luua wastastikusel kokkuleppel ühist kapitalistlikku trusti. Liitlased on üksteisega awalikus wõitluses, mis isegi selleni läheb, et itaallased ja prantslased müüwad türklastele sõjariistu inglaste wastu. Kaugel Idas ühineb Inglismaa Jaapaniga Ameerika Ühisriikide wastu. Nagu majanduslik lagunemine sünnitab tööliste streikide lainet igal pool; samuti õhutab poliitiline lagunemine liitlastele allaheidetud rahwaste juures ja asumail rewolutsioonilist liikumist, mis iga päewaga liitlastele ikka ahwardawamaks muutub. Euroopast ja Ameerikast käib üle iga päew järjest terawamat kaju wõtivate streikide laine. Iirimaal on inglased sunnitud kindlusi ehitama, et pidada mässawat maad oma raudkäpa all. Rewolutsiooniline liikumine Egiptuses ja Indias kannab ühest küljest rahvuslikku laadi, kuid selle kõrwal tugewneb iga päewaga teadlik tööliste front. Rahvuslik-rewolutsiooniline liikumine Lähedas Idas ja Nõukogude Wenemaa wõidud. see kõik paneb liitriigid wäljapääsemata seisukorda ja ühest äärmusest teise langema.

Kommunistliku internatsionaali asutaw kongress oli kokku kutsutud silmapilgul, mil Wenemaa oli traataedadega piiratud ja blokaadiga muust ilmast lahutatud. Teise kongressi kokkukutsumise silmapilgul aga on Nõukogude esitajad Berliinis, Londonis ja Kopenhagenis ja Inglise, Prantsuse ja Itaalia tööliste esitajad Wenemaal. Samal ajal lasewad liitlased lahti oma wiimase koera, Poola walgekäärdi, mis tõendab, et nad suures palawikus on ja enam ei suuda leida ühist poliitilist joont. See tähendab, et nemad ripuwad kuristikku kohal, sest rahwuswahelises wõitluses kõweneb rewolutsiooni laager, ühise poliitikaga koondades hulkasid, kuna samal ajal kontrrewolutsiooni laagris kodanlus jaguneb, nõrgeneb, sõdib wastastikku üksteisega. Teine kommunistliku internatsionaali kongress tuleb kokku juba selgunud oludes, seisukorras, kus lootuseta on kapitalistliku korra uuendamise, mida konstateeriwad isegi kodanlise ilmawaate kandjad ajakirjad, seisukorras, kus kodanlise seltskonna intelligentslik osa jälgib põlewa huwitusega kommunismi arenemist, kas mitte kommunism ei ole see tegur, mis päästaks maailma elu täielikust kokkuwarisemisest ja metsikuku muutumisest. Kommunistliku internatsionaali asutawa kongressi kokkukutsumise ajal, kus maailma kapitalaal oli alanud oma pealahuu kommunistliku kantsi wastu, oli see ennenägemata raskes hädaohus seiswa rahwuswahelise proletariaadi eelwäe hülid, need olid Wene rewolutsiooni hüüdsõnad, mis edasi anti alles algawale Lääne-Euroopa töowäe

liikumisele, mis hüüti kaugusse ilma kindla teadmiseseta, kas neid wastu wõetakse. Teise kongressi kokkutulekul wõime aga kindlasti ütelda, et maailma rewolutsiooni käiku enam keegi seisma ei pane. Ja sellepärast tähendas kommunistliku internatsionaali loomine samal ajal II. internatsionaali kokkuwarisemist.

Läinud aasta webruaris tulid II. internatsionaali kokkulepelased Berni kokku. Selle tribunaali ees, mis koos seisis Saksa proletariaadi tujukajast, Prantsuse, Inglise ja Austria tööliste äraandjaist, kellega ühe laua taha istusid ka Saksa, Prantsuse ja Inglise iseseiswad, selle tribunaali ees kaebasid Wene wähemlased Akselrod'iga eesotsas Wene kommunistliku partei ja Wene Nõukogude walitsuse peale. Nüüd on sellest II. internatsionaalist, nagu katkutõbiste majast, ära jooksnud Saksa iseseiswad, Prantsuse longuetistid, Inglise iseseisew tööliste partei, isegi wähemlased ja Austria kokkuleppe mehed on läinud ja on jäänud sinna ainult Noske ühes Hendersoni ja Brantingiga. Need wanad naised on nüüd kogunud, et pidada hingepalwet kõdunewale kokkuleppe-internatsionaalile.

Kommunistlik internatsionaal tuleb kokku silmapilgul, kus rahwuswahelise rewolutsiooni seisukord on äärmiselt erutaw ja ainult üks wõimalus on, see on rewolutsioonilise wõitluse kaswamine üleilmilises ulatuses. Kommun. internatsionaal tuleb kokku kui rahwuswahelise proletariaadi teadliku osa esitaja, kui määratu organisatsioon, mis juba nüüd ideeliselt juhib rahwuswahelist rewolutsiooni, kuid homme juba saab juhtima ka tegelikult, organisatsiooniliselt. Ja sellepärast ei ole teisele III. internatsionaali kongressile küllalt ühiste loosungite ülesseadmisesest, et proletariaadile kätte juhatada ühist teed wõidule, waid kongress peab temale ka selgesti näitama, kuidas maades, kus wõim ei ole veel proletariaadi käes, selle kättesaamiseks wõidelda ja wõita. Teine kongress peab selgesti kätte näitama Lääne-Euroopa seitsimeestele nende tee wõitluses wõimu pärast.

Kui esimese kongressi sihiks oli ennast eraldada ja piirjooni tõmmata enda ja sotsiaal-patriootide wahel, siis on teise kongressi ülesanne kõige konkreetsemalt ära näidata sihtjoont teel proletariaadi diktaatuuri juure.

Karl Radek.

—o—

1. Eesti ametiühisuste kongressil

wastuwõetud resolutsioon sõja ja rahu kohta.

Sotsialistide-rewolutsionääride poolt ettepanud.

Juba üheksa kuud on Eesti sõjajalul enamlise Wenemaa. Ja weelgi ei ole näha lõppu sel wõitlusel. Küll on enamlased paljuil kordadel awaldanud oma walmisolekut sõda lõpetada ja rahu teha. Kuid Eesti walitsus ja walitsusparteid ei ole mitte sellest wõimalusest kinni haaranud, waid juhiwad meie riigi poliitilist elu endiselt riigi piiramise sihis.

Selles sõjas aga on Eesti wabariik saanud tööriistaks liitriikide kapitalile ja targurlusele, kes tahab Wenemaad wõimalikult endises suuruses üles ehitada ja enamlust kukutada, et enesele paremaid kurnamise

wõimalusi saada. Et selles võitluses aga nimetatud riikide walitsustel wõimata on enda wägesid tarwitada rewolutsiooni kartusel oma rahwa keskel, siis terwitatakse selleks kõiki neid enamlusewastaseid jõudsid, mis Wenemaal tekkinud. Ja üheks niisuguseks jõuks on Eesti, kes liitlaste käsul peab ohwriks tooma sõja Moolokile omi poegi ja warasid.

Eesti am.-üh. kongress, kokku tulles sel Eesti töörahwale raskel tunnil awaldama tema tahtmist, seletab awalikult ja kindlasti:

1. Eesti töölisteklass saab kogu hingega ja kõigi wõimalikkude abinõudega selle eest wõitlema, et Eesti sõjawäge ei tarwitaks Nõukogude Wenemaa asjusse segamiseks ja Wene walgete wägede ja kontrrewolutsiooni toetamiseks.

2. Selles mõttes terwitab Eesti töölisteklass soojalt kogu töörahwa wõitlust kõigil mail oma walitsuse piiuete ja katsete wastu Wenemaa asjusse segada ja seal tagurlust jalule aidata.

3. Eesti wabariigi walitsuselt nõuab esim. Eesti am.-üh. kongress Wene walgete wägede toetamise lõpetamist igasugusel kujul, otsekohest rahuläbirääkimiste algamist Wene Nõukogude walitsusega ja rutulist rahu tegemist.

Kongress kutsub üles kogu Eesti töörahwast agaralt toetama neid nõudmist, nähes ainult lajalises rahuwõitluses seda panti, mis meid rutuliselt wennaatpwa sõja lõpetamisele wiib.

Maha töörahwast kurnaw ja tappew sõda!

Waikigu tapariistad waenuväljal!

Saagu loowateks tööriistadeks, atradeks ja alasi-
teks häwitawad sõjariistad, mürtsuwad suurtiikid!

Elagu rahwaste rahu!

Elagu rahu Nõukogude Wenemaaga!

—o—

Kes walitseb Prantsusmaal?

Sm. Pascal teatab, et Pariisi ajalehes „Crie de Paris“ olj järgmine algupärane märkus ära trükitud:

Uhel wiimasel wäjeluste päewal uute maksude ssiseseadmise puhul kogus saadikutekogu kuluuarides saadik Lucher'i ümber kaunis arwurikas kogu. Jutt loomulikult liikus tema warandusliku sejsukorra ümber. Lõppude lõpuks hakkas Lucher protesteerima:

« Ei, ei — ütles ta —, ikka mingi pärast arwatakse, et mina siin kõige rikkam inimene olen. See ei ole õige. Ma arwasin järele. Tuleb wälja, et saadikutekogus on peale saja kahekümne miljonääri, nende seas kakskümmendseitse minust rikkamat.

Siin pole seletusi tarwis. Et Prantsusmaal walitsewad suured kapitalistid, see ei olnud ju kellelegi saladus. Et kodanline demokraatja üleüldise walimiseõiguse seadusega, „wabadustega“ jne. heaks kattaks kapitalistide walitsemisele on, seda teawad ka kõik sotsialistid, wälja arwatud sotsiaaldemokraatid-wähemlased.

See ülestunnistus aga on wäga huwitaw kuulda ihe suurema raharõwli suust, kuna need rahamehed praegust Prantsusmaad häbitawad ja ta poliitikat teiste

wastu määravad, iseäranis Nõukogude Wenemaa wastu. Kuid kui kaua kannatab weel Prantsuse proletariaat häbemata 'miljonääride walitsemist?!... „Prawda“.

—o—

Läti walgekaartlaste hirmuteod.

Toome allpool wäljawõtte Läti vähemlaste lenest „Sozialdemokraats“ 5. juunist s. a.

Sotsiaaldemokraatide a. k. rühm andis Läti asutawale kogule arupärimise ära Wene pantwangide (kommunistide) tapmist üle, keda saadeti läbi frondi Nõukogude Wenemaale. Arupärimist kaitses asutawa kogu sotsiaaldemokraatide rühma liige ja awaldas järgmise dokumendi 10 sõduri allkirjaga, kes olid sunnitud laskmist toimetama:

„Läti asutawa kogu sotsiaaldemokraatide rühmale.

Ei saa waikida...

Täna, 27. mail s. a., üllatas meid, 8. Dwinski ja-lawäe polgu 6. roodu sõdurid, järgmine sala ja wäga jäle sündmus, mis meile arusaamatu, kuid millest ei saa waikida... Kell 8.30 m. õhtul toodi meile tundmatu ülemuse poolt kahe sõduri saatel wiis inimest. Wanem alamohwitser seletas meile, et me peame need wiis inimest (kaks meeste- ja kolm naisterahwast) saatma üle piiri Nõukogude Wenemaale.

Peale selle anti meile, kümnele kütile, käsk üles seada kerge kuulpiduja, ja saata neid üle piiri.

Kuid mis meile kahtlasena paistis, olj järgmine:

Mispärast walitsus saadab just siia pantwange ja kommuniste, kes on määratud wahetusele Nõukogude Wenemaaga. On ju olemas kindel kogumise koht, nimelt Rosenowi jaam, kus ülesaatmine sünnib rühmade kaupa, mitukümmend inimest korraga, ja sinna walitsuse poolt saadetud ametnikkude walwe all.

Edasi kuulsime meie wäljasaadetult, et neist kolm inimest (kaks meest ja üks naine) on saadetud Londonist Liibawi ja Läti kaudu Nõukogude Wenemaale. Teel on nad juba mitu nädalat mitmesugusist Läti komendantuuridest läbi käima pidanud. Kolm neist on juba 28 aastat Londonis elanud ja nüüd alles saadetakse neid wälja, kui wäljamaa alamaid, kui Dwinskiist pärit olewaid. Teised kaks naisterahwast seletasid, et nad on tulnud üle piiri Rosenowi jaama juures, et soola osta, tagasiminekul on neid aga sõdurid kinni pidanud ja saatnud Resh'tsa komendantuuri, kust neid siia saadeti.

Peale selle, kui meie kõik üheskoos (sõdurid kui ka wäljasaadetud) olime ära käinud umbes poolteist wersta meie piirilt erapoletul maarjal, anti meile, sõduritele, kui ka wäljasaadetule käsk pöörata mõnjsada sammu teelt kaugel olewasse metsa.

Metsa jõudes kästi meid, sõdurid, lasta nende wiije üle piiri saadetawa inimese peale. Käsk, suure lahku-minemise tõttu sõdurite keskel, sai täidetud. Sõdurid olid äärmuseni äritatud selle ootamatu ja jälgi käsu üle.

Meil, seltsimehed, on wõimatu kirjeldada seda hirmust kuritegu ja oma sügawat ja suurt ärewust.

Meie teame, et walitsus on annud wälja mitmesuguseid käske, nagu näit.: kooliõpilaste mahalaskmine Wolmaris jne.

Praegu, kus liini selja taga oodatakse surmanuhtluse ärakaotamist, saadetakse liini selja tagant inimesi liinile tapmisele.

Wõib olla seisab meil ees weel palju niisuguseid wastikuid juhtumisi, mis katawad werise häbiiga kogu meie liinil olewat sõjawäge haritud ilma ees.

Seltsimehed! Meie pöörame teie kui suurema hulga tööliste ja sõjawäe poolt walitud asutawa kogu liigete poole palwega anda seaduslik käik sellele hirmsale kuriteole.

Alla kirjutatud kümme sõdurit.

Peale selle tõi arupärimise põhjendaja omas kõnes ette, et Riigist pärit Hermine Rooman, kellele oli antud amnestia, olla lubatud saata üle piiri Nõukogude Wenemaale, kuid tõepoolest on ta saadetud teise ilma.

—0—

Kroonika.

Tööliste peksmine.

Tilsi mõisast Wõrumaalt kirjutatakse järgmist: „Meile tuli 26. mail karistussalk mõisa. Eesotsas oli mõisawalitseja. Laskis mehed põllult kodu tuua ja pani piimawabrikusse kinni. Siis algas peksmine. Wanal ajal pekseti wiisadega, nüüd aga nuudiga. Wanal ajal oli üks peksta, nüüd aga terwelt kaheksa. Peale pekstu wiidi Wõrusse, et kinni panna. Metsaliste käsu peale aga kinni ei pandud. Mis see tähendab, seda meie ei tea. Pekstjad olid: 1) Mõisawalitseja Jaan Ritson, 2) meier August Tiner, 3) miihtis A. Waask, 4) W. Purask, 5) Juulius Armulak, 7) Heinrich Kիրberg, 8) Ernst Riitsar, 9) Rüdolf Abel. Karistussalka juhatas Jaan Ritson.“

Mis teeb „demokraatliku“ wabariigi prokuröör? Wõit on ta ainult tööliste järel walwamiseks? Kus saadik organiseerib politsei ühes mõisawalitsejaga karistussalka ja jagab ihunuhtlust? Töölisi wangistatakse iga sammu peal kõiksugu „kahtluste“ pärast, kuna awalikka kuritegusid tööliste wastu tähelegi ei panda. Kord läheb nähtawasti ikka „demokraatlikumaks“.

Põltsamaalt.

Siin elutseb papp, kes omale sissetulekut oskab teha. Kohalik pastor Rennit wõttis leerilaste käest suwise leeri eest 175 marka. 70 lapse pealt tuleb wälja 12.250 marka! Selle eest andis pastor 38 tundi. Nii tuleb lingeõnnistuse tunni eest üle 300 markaga! Niisugusest honoraarist ei näe ükski professor und. Pastor Rennitil on igatahes suured teenused. 1905. aastal wõinud ta leerilapsed Põltsamaa lossi peksmist pealt waatama. Lossi hoowiwärawad pandud kinni, ni et lapsed wälja ei saanud. Paljud leerilastest langenud minestusse. — Saksa okkupatsioonil ajal oli pastor Rennit maamüütaja praost Jür-

manni truuks kompanjoonis ja Saksa rusikameeste apostliks. Nüüd on Issand tema söödamaad õnnistanud! Tööliste liikumise takistuseks on siin kõiksugu wägimehed. Uue-Põltsamaa walitseja Mikhelson talitab kui orjaperemees kunagi. Töölisi lubatakse iga minut mõisast wälja kihutada. Mikhelsoni peale olid Uue-Põltsamaa mõisa tööliised kaebtuse annud, tema tegusid paljastades. Nüüd käib politseinik Schultz mõisatööliste seas ringi, kes kaebtusele alla kirjutanud, ähwardades — kui ei tunnista kaebtust waleks, panen kuueks kuuks kinni!

Kewadel tahtsid Uue-Põltsamaa mõisatööliised, et mõis riigi kätte üle wõetaks. Kollitatid parunite tulekuga töölisi hirmutades, et kui mõis riigi kätte üle wõetakse, siis parunid tagasi tulles kõik üles poowad. Kõik mustad laotawad siin juttusid parunite tulekust laialt. Paljud tööliised kardawad ka tõsiselt, nähes, et wõim kõiksugu wägimeeste käes.

Sunduslikka määrusi palga ja tööaja asjus ei peeta. Talutööliste juures ei ole mingisugusest tööaja määrast juttugi. Töö kestab endiselt päewa töösust päewa loodni. Adawere mõisas on tööaeg pool tundi määrustes ettenähtud ajast pikem. Walitseja seletawat, et see aeg minewat hobuse rakendamise ja rakkest lahtiwõtmise peale.

—0—

KWITUNG.

Sadama tehase suurtüki-töökoja tööliste korjanduse „Töö ja Wõitluse“ heaks 400 marka tänuga wastu wõtnud

„Töö ja Wõitluse“ talitus.

Wastutaw toimetaja: Jaan Piiskar.

Wäljaandja: Hans Kruus.

Trükkur trükikohas [m. A. Leps'i

Suurmaamonduselt ühismaapidamisele.

Hind 5 marka.

Seltsimehed tööliised linnas ja maal!

Saatke „Töö ja Wõitluse“ toimetusele teateid tööliste elust, ametiühisusliisest, liikumisest, kõigist wõimumeeste wägivalletegudest ja kuritarwitustest jne. Olge walwel ja paljastage kõike!

Seltsimehed! Laotage „Töö ja Wõitlust“ laialt ja koguge oma häälekandjale uusi poolehoidjaid linnas ja maal. „Töö ja W.“ talitus.